

سُورَةُ التَّوْبَةِ ۞ YÛNÛS SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Yûnûs sûresi 109 âyet 1832 kelime, 7567 harf olup 40, 94, 95 ve 96. âyetler Medine'de, diğerleri Mekke'de nâzil olmuştur. 98. âyette Yûnûs Aleyhisselâm'ın kavminden bahsedildiği için, sûreye bu isim verilmiştir.

Peygamberân-ı İzâm'ın hiç birisinin kabirleri, alel yakîn malûm değil. Ancak Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile bir de Yûnûs Aleyhisselâm'ın kabirleri alel yakîn malûmdur.

Yûnûs Aleyhisselâm'ın kabri de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. **"Men zâra ebî Yûnûs'a fi Neynevâ, fekeen-nemâ kad zârânî."** Benim kardaşım Yûnûs'u Neyneva'da ziyaret edin, beni ziyaret etmiş gibidir. Onun ziyaretine gidiniz." Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem orada olduğunu işaret ediyor.

Peygamberân-ı İzâm'ın kabirleri, keşif ile veyahut rüya ile belirlendiğinden, bu tespit yakîn şekline varmıyor. Musul'da beş, altı peygamberin kabrini ziyaret ederler. Bunları inkâr etmek doğru değil, fazla üzerine düşmek de münasip değil. İstanbul'da, Yûşa tepesinde Yûşa peygamberin kabri var. Mademki oradadır, var diyor, ne inkârında bir fayda ne de tasdikinde bir zarar var.

1- الرَّتِلْكَ آيَاتِ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

Bu sûrenin başında Hâlik-i Kâinat **الرَّ** buyuruyor. Bu, Müteşâbihât-ı Kur'aniyedendir. Evvelki sûrelerde geçtiği gibi, Muhib ile Mahbûbun arasında bir şifre gibidir. Hâlik-i Kâinat, Habibine hitap ediyor. Tefsirinde, **Âllâhû e'lemû bi muradihi bi zêlike**, diyor. Biz fikrimizi bunda yürütmeyeceğiz. Âllâh'ın emrine havale ederiz, doğrusu da budur. Sonra gelen mütaehhirin bazı tevillerde bulunmuşlardır. ۱ Eyyühel insanı, ۲ Lebîû lâyıık, ۳ Risâlet-i Riyaset. Ey Risalete, riyasete lâyıık olan, insan-ı kâmil olan Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem.

İkinci bir mânâ da demişler ki; ۱ Ene, ۲ Âllâh, ۳ Rahman, Enâl-lâh-û Rahman diyor, Cenâb-ı Hak.

Üçüncü demişler ki; Âllâh-û Latifun Rahim şeklinde tevillerde bulunmuşlar. Eğer ki bu tevillerin yeri var fakat yine eslem olan Âllâh'a havale etmektir.

تِلْكَ İşarettir yani **hêzê**; bu sûre-i celiledeki âyetler. Yahut **hêzê**; bu sûre tamam. Yahut **hêzê**; bu Kur'an, **آيَاتُ الْكِتَابِ** kitabın âyetleridir. Kitap kelimesi "elif lâmsız" zikredilirse, her kitaba kitap denilir. El kitap, "elif lâm" ile tayin edilirse, murâd Kur'an'dır. Bu âyetler Kur'an-ı Azîmüşşan'ın âyetleridir. **الْحَكِيمِ** Hakim olan. Hakim'e üç mânâ vermişler. Biri; Hakim olan yani muhkem olan, ne nesih olur ne fesad üzerine gelir. Mûrur-u zaman üzerine ne tebeddülü tegayyür etmez. Hiçbir insan bunu tebdül, tağyir ve nesih edemez. Nitekim 1400 seneden beri, nice zalim, münafık hükümdarlar düşünmüş uğraşmışlar da hiçbir en ufak cüzünün değiştirilmesine muvaffak olamamışlar. Bugün dünyanın şark ve garbına, neresine gidilirse gidilsin, Kur'an her yerde değişmemiş aynıdır. O zalimlerin hepsinin yaptığı yanına kalmıştır. Bundan

sonra kıyamete kadar da hiç kimse bir şey yapamadan aynen olduğu gibi kalıp devam edecektir. Bu âyetler, muhkem olan âyetlerin kitabıdır diyor. İkinci tevil de; Hakim olan Âllâh'ın âyetleridir, âyetlerin tamamı yerli yerinde her türlü ihtiyaca göredir. Üçüncü mânâ da; Hakim, bize âmil olarak. Hakim olarak gelmiştir, amel etmek için gelmiştir. Hüküm, Kur'an-ı Kerim'in ahkâmı üzerine olacaktır. Kur'an-ı Azimüşşan dünyada hakimdir, arsayı hesapta da hakimdir. Orada da Kur'an-ı Azimüşşan'ın ahkâmı üzerine muhakeme olunacaktır. Ahirette de odur, hüküm yoktur ahirette, te-lezzüz için okunuyor. Nasıl ki bir kimse, çok sevdiğinin kelâmını okuduğu zaman fazla bir lezzet hissediyor. Bunun milyonlar mislini ilâve etsek, cennet nimetleri, Kur'an-ı Azimüşşan kıraatının lezzetinden adeta kayboluyor.

2- أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ
الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا
لَسَاحِرٌ مُّبِينٌ

أَكَانَ İstifâm-ı inkârîdir. Mekke halkı, Âllâh'ın insandan bir peygamber göndereceğine, özellikle kendi içlerinden bir adamın peygamber olabileceğine inanmıyorlar ve "Âllâh, Ebû Talib'in yetimi Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'den başka bir peygamber bulunmadı mı?" diyorlardı. Hiç olmazsa hatırlı, zengin ve makam sahibi birisinin peygamber olmasını daha uygun görüyorlardı. Bilmiyorlar ki Hâlik, Âllâh'tır. Mülk, Âllâh'ın tasarrufundadır. İstedliğini istediğine verir, bunu düşünmüyorlar. أَكَانَ لِلنَّاسِ Nâs nisyandandır. Hakkı unutmuş yahut "elestû birabbikûm" hitabını unutmuş ya-

hutta her insan, İslam fitratı üzerine dünyaya gelir, onu unutmuş. Ahdını, Âllâh ile arasında olduğunu unutmuş insanlar, onlara acayip mi geliyor? **عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِّنْهُمْ** Bizim vahyimiz, onlardan bir adama nâzil olursa acayip mi görüyorlar? Onların içinden birisine vahyimizi inzal edersek, neden acayip görüyorlar? O da Muhammed'dir, Sallâllâhû Aleyhivesellem. **أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ** Kâfir olanları, azab-ı İlâhi ile korkut Ey Habibim. İmân edenleri de tebşir et ki Mü'min olanların, Nezd-i İlâhide **kademe sıdkın**; sâdik ikdamları amelleri var. Yâni amelleri **eslefe sıdkın**; sadık olarak geçirmişler. Mü'minlerin sadıknâmesi vardır, Cenâb-ı Hakk'ın nezdinde. Mü'minlerin, imân edenlerin Nezd-i İlâhi'de sadıknâmesi vardır. Çünkü onların amelleri, onların saadetine sebeptir yani âli mertebesi vardır. Menzileyi refiâsı vardır, diyor. Onların hepsi, ayakla istifade edildiği için kadem buyurulmuştur. **مُؤْمِنِينَ أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ** Mü'minlere, Âllâh-û Teâlâ'nın nezdinde takdim ettikleri iyi amelleri ve sıdkları sebebiyle yüksek mevki ve dereceleri vardır. **قَالَ الْكَافِرُونَ** Taaccûp ediyorlar ve diyorlar ki; **إِنَّ هَذَا** Bu ki murad, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'dir, **لَسَاحِرٌ مُّبِينٌ** Sâhirdir. Zâhir olan, mübin. Beyyin açık, zâhir olan bir sihirbazdır. Bizi sihir ile kandırıyor, diyorlar çünkü tekzip inkâr edemiyorlar, emsâli yoktur. Nihayet "sihirle bizi aldatıyor" diyorlar.

3- **إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ**

Bu nasıl sihir olabilir? **إِنَّ** Delâlet-i kat'îye ile Hâlik'in vücud

mevcudiyetine ve haşrı ispat eder, deliller ile emreder. Ve sonra da netice budur ki bu kuvvet ve kudrete sahip olan bir Âllâh, elbette mahlûkatına bir yol gösterecek. إِنَّ رَبَّكُمْ اللهُ Sizin Rabbiniz, terbiye eden, yetiştiren, baba ve anadan intikâl ederek dünyaya getiren, halk eden ve bu hale getirerek yetiştiren elbette Âllâh'tır. خَلَقَ السَّمَوَاتِ الَّذِي Öyle Âllâh ki neyle sabittir? وَالْأَرْضِ Bu yerleri, gökleri kim halk etti? Niçin yerleri ve gökleri gözünüzün önüne koymuyorsunuz? Hikmet-i Azamet-i İlâhi'de daha büyük mahlûkat-ı İlâhiye olur. Fakat gözümüz onları değil, bunları görüyor. Bu mümkünâtın aslı, anladığımız kadarıyla yerden ve göklerden zuhur ediyor. Bütün bunları halk eden Âllâh'tır, hem de فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ altı günde halk etmiş. Murad ederse bir lâhzada, yüz bin dünyayı halk edebilir. Fakat mahlûkatına bir talimat olmak üzere, her şeyi acele etmeyiniz, teenni ile yapınız diye, bunları iki günde yerleri, iki günde gökleri, iki günde arası olmak üzere, altı günde halk etmiş. Müfessirlere göre; altı gün, altı vakit veya altı gün kadar bir zaman yani altı devirde yaratıp bugünkü duruma gelmiştir, altı günde halk ettikten sonra. ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ. Sonra bu dünyayı, semavât gökleri ile birlikte nihayet Arş-ı İlâhi'nin içinde bütün gökleri halk etmiş. Yerler birinci semânın, birinci semâ ikinci kat semânın içinde. Küre, kürenin içinde şekliyle yedinci kat semavât, yer ve gökleri hepsini ihata etmiş. Arş-ı İlâhi ise bütün yedi kat yerler ve göklerle birlikte, mahlûkat ile tamamını ihata etmiş. Evâmır-i İlâhiye, Arş-ı İlâhi'nin içinden zuhur ediyor. Değil ki hâşâ Cenâb-ı Hak oradadır. Âllâh-û Teâlâ her yerde mevcut fakat filan yerededir diye mekân isnat edilemez. Misal; Benim içimde ruh var nerede? Vücudun her yerinde. Sütün

içinde yağ var nerede? Sütün her yerinde. Âllâh-û Teâlâ için, denizin dibi ile arşın üstü arasında hiçbir fark yoktur. **يُدَبِّرُ الْأَمْرَ** Tedbir ediyor, mahlûkatın umurunu tedbir ediyor. Kimisi babasında, bir kısmı analara intikal ediyor, oradan dünyaya intikal ediyor. Bir kısmı da ahirete intikal ediyor. Hayvanlar da diğer mahlûkat da böyle deveran ediyor. Halik-i Kâinat, her lâhzada bütün mahlûkatında tasarruf ediyor. Hiçbir tasarruf diğerine mâni değildir, diğerlerini takdim-i tehir etmez çünkü zamandan münezzehtir. **مَا مِنْ شَيْعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ** Onlar kendi aralarında diyorlar ki; **بُ** putlar bize şefaât edecekler. Red ediyor Cenâb-ı Hak, onları. Şefâat olmaz ancak Âllâh-û Teâlâ'nın izniyle olur. Hatta değil ki putlara, evliya ve enbiyaya da olmaz. Azametli bir hükümdarın huzuruna çıkıldığında, izin vermezse konuşulamaz. Ne vakit izin verirse, o vakit konuşulur. Huzur-u İlâhi'den daha büyük bir huzur yok. Enbiyalar o günde, "nefsi nefsi" diyerek kendi hâli ile meşguldür. Ne zaman şefâat izni geldi ise o zaman şefaât etmeye başlarlar. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e şefaât izni, Mîrac gecesinde verildi. Hâlik-i Kâinat sevdiği için, nimeti bir an evvel verdi ki memnun olsun. Diğer Peygamberân-ı İzâm ve Evliyâyâ şefâat izni kıyâmette verilecek. Onun caddesinde olmayana, Râsûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem şefâat etmez. Eğer defter-i e'mâlimiz günahlarla dolu olsa bile böyle bir şefiimiz var, yine ümidimiz kuvvetlidir. Eğer ki ölünceye kadar, daima havf ve recâ içinde olmalı fakat tam bir imân sahibi olduktan sonra ümidimiz, Cenâb-ı Hak'tan yüzde doksandan fazladır. Bizim halâsımız, necâtımızın sebebi, Râsûl-û Ekrem'in ayağının toprağı olmaktır yani var kuvvetimizle ona tazarru ve niyaz etmek. "Peygamberimizin tarikati aşktır. Biz

aşka tâbiyiz” buyuruyor Mevlânâ Celâleddin Rûmî. Râsûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Bâbullah’tır. Kim ki kapıdan gelmezse eve giremez. Âllâh’ın lütf-û keremine nâil olmak, Râsûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem vasıta olmazsa mümkün değildir ancak oradan gelecek.

İsâ Aleyhisselâm’ın zamanında Eflâtun’a sormuşlar. “İsâ Aleyhisselâm’ın peygamberliği hak mıdır?” diye. Eflâtun da “evet, hak peygamberdir” demiş. Kendisine sormuşlar, “sen niye imân edip tâbi olmuyorsun?” Cevaben; “biz aklımızla muazzep olmuşuz” diyor. Akıl yoluyla gelen imân makbûl değil, cehennemlik olmuş. İman ancak peygamberler yoluyla, o kapıdan gelirse makbûl, imân geçerli oluyor.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. Nasılki bir adamın, diğer birisi ile görüşmek için bir vakti olur. Rasûl-û Ekrem de **Emini meâllahû vaktin lâ yesa’ni melekûn mûkarrabûn velâ nebiyyûl mürsel.** Âllâh-û Teâlâ ile benim, bir vakt-i muayyenim var ki orada ne bir melek, ne bir mukarrab, ne bir peygamber, ne de bir rasûl oraya yetişemiyor. İşte o vakitte, istediğini vahyediyo Habibine. O’nun vasıflarını söylemek düşüncemizin fevkine gelir, belki beynimiz tahammül etmez, başka türlü düşünmek hata olur. O’nun ayrılığında hurma ağacı zâr-u figan ile ağlamaya başladı. Sen insansın, O’nun ayrılığında üzüntü çekmiyorsun. Eğer aklın varsa, böyle bir hayatın hiçbir kıymeti yok. Enbiyanın ödleri kopuyor ahiretin dehşetinden, eğer Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem gelmezse. O geldikten sonra selâmet oluyor. Âllâh’tan şefâat izni olmayınca, ahirette kimse şefâat edemez.

ذِكْمُ اللّٰهِ رَبِّكُمْ Aklınızı başınıza getirin, diyor. Budur Rabbiniz,

bu vasıflarla âleme tedbir eden, bütün mahlûkatı âlemleri halk eden, sizi yoktan var eden. **ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ** İşte Rabbiniz budur. Rabbiniz olduktan sonra, durmayınız. **فَاعْبُدُوهُ** O'na ibadet ediniz. **أَفَلَا تَذَكَّرُونَ** Niçin tezekkür, tefekkür etmiyorsunuz? Mademki benim Rabdim budur, beni yoktan var eden O'dur, beni idare eden, her lâhzada tasarruf eden O'dur, sonunda oraya varacağız. Niye tezekkür, tefekkür edip ibadet etmiyorsun, diyor.

4- **إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ**

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا Hepinizin rucûu nihayet O'nadır. Öleceksiniz, tekrar hayat bulur, orada cem olur toplanırsınız. O günde, huzurunda hazır olacağınızı bilerek, ona göre ibadet-i tâatta buh lunarak hazırlık yapınız. Hepinizin rucûu Âllâh'adır. Mademki ruz cûunuz O'nadır, bidayetinde halkeden O'dur, sonra da O'na rucûu edilecektir. Hazır olunuz, o günün suallerine.

وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا Âllâh vaadetmiş. Vâ'di İlâhi de haktır. Her hayat sahibi ölecek, tekrar hayat bulup Huzur-u İlâhi'de hazır olacak. Herkes yaptığı amellerin mükâfat ve mücazatını görecek. **إِنَّهُ يَبْدُوا** Âllâh CelleCelâlûhû **يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ** bidâyette halkeder, öldürdükten sonra da tekrar iade eder. Evvelâ halkeder sonra öldürür. Sonra tekrar ihya eder, hesabı, kitabını görür. Bunların acaba hikmeti nedir? İşte bu, esmâyı sıfat-ı İlâhiye'nin zuhub ru içindir. Öyle ise Âllâh halkeder, öldürür sonra iade eder. **لِيَجْزِيَ**

• الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ •
 Tâ ki imân eden, imânını
 âmâl-i sâliha ile tezyin edenleri, adalet-i İlâhiye ile tecziye etsin,
 mükâfatlandırın. Adalet nedir? Mutî olana ecir sevap, zalim ola-
 na cezâ verilir. وَالَّذِينَ كَفَرُوا İman etmiyenleri, لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ
 hamim; çok sıcak veyahut cehennemliklerin azala-
 rından çıkan pislikler, su yerine onlara verirler, azab-ı elim var
 onlara, بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ yaptıkları küfürden dolayı. Yani hikmetini
 beyan ediyor. Âllâh-û Teâlâ'nın sıfatları var, bu sıfatların zuhuru
 için mazhar olmak lâzım gelir. Her şeyi halkeden, Cenâb-ı Hak
 yapıyor. Hayrata temiz adam mazhar olur, şerlere de pis adam
 mazhar olur. Hikmeti odur ki adalet zuhur etsin. Ehl-i hayrata,
 cennet ve nimetler. Ehl-i şerre de yine adaletin icabı olarak cezâ
 vermektir.

5- هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا
 عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
 لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا Yine Cenâb-ı Hakkin
 azamet-i kudreti, Güneş'i ziyadar, Ay'ı nurlu halk etmiştir. وَقَدَرَهُ
 Ay'ı takdir etmiş maslahatınız için. مَنَازِلَ Bir takım menzillere tak-
 dir etmiş, yirmi sekiz günde, 28 derece halketmiş. Ay, her gün
 bir derecede olur. Eğer o ay, otuz gün ise iki günde görünmez, 28
 günde görünüyor. Eğer 29 gün ise bir gün görünmez, her gün ay
 burcunu değiştiriyor. Cenâb-ı Hak, bunları menfaatımız için takdir
 etmiştir. لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ Senelerin adedini ve hesa-
 bını bilmemiz için. مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ Cenâb-ı Hak, bunları

ancak hak ve hikmetine uygun olarak halk etti. Bunları başka kim yapabilir? Bunlar abes değil, Cenâb-ı Âllâh'ın azamet ve kudretine delâlet ediyor. **يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ** Bu âyet alâmetleri, bilen bir kavme tafsil etmekte açıklamaktadır. Kur'an-ı Kerim yalnız bilenlere değil, bütün âleme gelmiştir ama bilenler istifâde ediyor.

6- **إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ**

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ Gece ve gündüzün ihtilafı, birbiri ardınca gidip gelerek değişmesinde. **وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** Hâlik-i Kâinat'ın göklerde ve yerde halk ettiği, takdir ettikleri bir karış yer yoktur ki melekler olmasın. Tesbih, tahmit, tehlil ile ayrı ayrı bir ibadetle meşguldürler, onların ibadetleri bizim gibi değildir. Onlar bir ibadette yıllarca devam ederler, bir zahmet yorgunluk gelmez. Beşer olan bizler de bir namaz içinde, kıyam var, rukû ve sûcût ile tehiyyat olmak üzere çeşitlidir. Daimi bir ibadet üzerinde bizim bünyemiz tahammül edemiyor. **لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ** Cenâb-ı Hak'kı, O'nu inkâr etmekten sakınan bir kavim için elbette nice deliller vardır. Bir kavim ki ittika eder, akıbetinden korkar düşünür ve düşündüğü zaman bulur.

7- **إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ**

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا Vahdaniyet-i İlâhiye'ye delâlet eden delilleri. Cenâb-ı Hak ahirette kâfirlerin halini beyan ediyor. Sonra da Mü'minlerin halini beyan ediyor. Onlar ki mülâkatımızı, onlar

ki ahirete inanmayarak bize kavuşacaklarını ummazlar. Bize kavuşmayı beklemeyenler, وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا dünya hayatına bağılı olmuş, ahireti inkâr eder, onunla mutmain olurlar. وَأَطْمَأْنُونُوا بِهَا Yapışmış, mutmain olmuş dünyaya. Ebedi kalacakmış gibi dünya için çalışıyor, ahireti bırakmış. وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ Bir de âyetlerimizi düşünmeyen, ibret almayan gafiller, bunların halini beyan ediyor Cenâb-ı Hak.

8- أُولَئِكَ مَاؤِهِمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

أُولَئِكَ مَاؤِهِمُ النَّارُ Onların kıyamette me'vâsi, cehennemdir. يَكْسِبُونَ Yaptıkları, kazandıkları şirk ve mâsiyete, isyan amellerinden dolayı. Çünkü Hâlik'ini bilmek ve anlamasından dolayı mükelleftirler. İman etmedi, Âllâh'a şerik koştı, ahirete inanmadı, dünyaya yapıştı, bundan dolayı yerleri ebedi cehennemdir. Kur'an-ı Azimüşşan'ın âdeti budur. Cehennem bahsi geçti mi, cennet bahsi gelir. Va'd-i İlâhi budur ki insan daima havf ve recâ içinde bulunsun.

9- إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا Âllâh'a, Rasûlûllah'a, Kur'an'a, kıyamet günü'ne, hayır ve şerre imân eden. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ İmânını, âmâl-i sâliha ile tezyin ve takviye eden. Âmâl-i sâliha nedir? Âllâh-û Rasûlûllah'ın razı olduğu ameller; İmânın altı rüknüne inanmak, İslam'ın beş rüknünü de yapmak. يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ Âllâh-û Teâlâ, onları irşat eder. Dârüsseâde olan cennete hidâyet ettirir. بِإِيمَانِهِمْ

İmanları sebebiyle. **تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ** Cennet-i nâim; nimet yeri olan, ağaçları altından ırmaklar akan, o nimetlerle dolu cennetlere erdirir.

Âyetin sonunda bir işaret var. **يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ** Diyor, âmâl-i sâliha burada yok, âyetin başında. **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** Burada, imân eder âmâl-i sâlihayı yapar. **يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ** Âllâh CelleCelâlûhû, imânları dolayısıyla onları doğru yola getirir. **"bi-imânihim"**in yanında **"ve amilûs salihati"** diyor. Yani bir kimsenin imânı, cennete girmek için kâfidir. Cehennem azabı, azabı ebedi küfre mahsustur. Âllâh-û Teâlâ, cehennem mi kâfirlerle dolduracak. Cenneti, Mü'minlerle dolduracak. İmanı sağlam Mü'minin cehenneme gitmesi, hiçbir sûretle havsala kabul etmiyor. Meğerki imânı karıştırmışsa, yabancı itikat bozuklukları olduğu takdirde, tasfiyesi için cehenneme gidecektir. Mü'minleri, imânları dolayısıyla Âllâh-û Teâlâ, onları hidâyete getirir, ağaçları altından nehirler akan cennetlere erdirir.

10- **دَعْوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأَخِرُ دَعْوِيهِمْ أَنْ-
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**

دَعْوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ Onların orada duâları **"sûbhanekel-lâhûmme"** ve tehiyyatları selâmdır. **"Sûbhaneke Rabbi"** deyince, nimetler ne isterse gelir. Yiyip içtikten sonra da **"Elhamdülillah yâ Rabbil âlemin"** ile nihayetlenir. **وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ** Cennette de tahiyeleri, orada birbirine sağlık dilekleri selâmdır. Melekler selâm eder ve selâm getirirler. **وَأَخِرُ دَعْوِيهِمْ أَنْ-الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**

Onların duâlarının sonu da şudur. Hamd, âlemlerin Rabbi Âllâh'a mahsustur.

11- وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ ۖ فَتَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Hâlik-i Kâinat âyetin sevkinde, mahlûkatına talim ediyor, diyor ki; Hayrı talep ediniz. Ben, size hayrı veririm. Şerri talep edenlere, şerri vermekte acele etmem, bunu da talim ediyor âyetin mealinden. Malûm, insan hidetlendiği zaman bazen kendine, evladına beddûa eder, ölümünü ister. O zaman muvazeneyi kaybediyor, her fenalığı ister. Eğer Âllâh-û Teâlâ, onun istediğini kabul ederse başına büyük bir bela gelir. Kabul etmediği için o zanneder ki Cenâb-ı Hak, kabul etmedi onun talebini. Halbûki Cenâb-ı Hak, ona merhamet ettiğinden beddûasını kabul etmiyor. EĞER **يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ** EĞER Âllâh-û Teâlâ, ta'cil ederse insanlar için **الشَّرَّ** şerri ki istediği zaman, nefsine şerri istediği zaman Âllâh-û Teâlâ ta'cil ederse, **اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ** onlar hayrı isticâl ettiği gibi, Âllâh-û Teâlâ onlara hayrı verir. Onların hayrı çarçabuk istemeleri gibi şerri de acele verseydi, **لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ** elbette onların ecelleri yerine gelir bitirilmiş olurdu, helâkını bulurlardı. **فَتَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا - فَتَذَرُ** Âllâh, terk ediyor bırakıyor **الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا** likâyı, mülâkâtı. Âllâh'a mülâkat ne zaman olur? Elbette kıyamette arsayı hesapta olur. Likâmızı rica etmeyen, istemeyen yani inanmayan ahiret olduğuna, inanmayanları bırakıyoruz kendi haline. **فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ** Tuğyanında

tereddüt etsinler, belki o tereddütün sonunda bir hale gelir de tevbe ederler.

Rivâyete göre, Nâdir bin Hırs gibi bir takım müşrikler, Rasûlül-lah'ın peygamberliğini inkâr etmişler ve "Ya Âllâh, eğer Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem peygamberlik iddiasındaki sözü doğru ise hemen gökten üzerimize taş yağdır veya bize acıklı bir azap getir" demişlerdi. Bunun üzerine yukarıdaki âyet nâzil oldu. Demekki Âllâh-û Teâlâ, kullarını işledikleri günahlar yüzünden hemen cezâlandırmıyor. Belki tevbe eder, pişman olur ve Hak'ka dönerler diye cezâlarını erteliyor. Tevbe etmeyenlere de kendileri için takdir edilen belli bir süreye kadar mühlet veriyor. Bu süre sonunda onların cezâsını ya dünyada iken veriyor veya ahirete tehir ediyor.

İnsanların zayıf olduğunu, sabr-ı tahammülün az olduğunu işaret olarak buyuruyor ki;

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبَيْهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرِّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَإِذَا Ne zamanki مَسَّ الِ insana, insan-ı kâfire. Mü'minler böyle değildir. Mü'minler, Âllâh'tan ne gelirse **amennâ ve saddâknâ**, hayırdır der. Mü'minin hali budur. Ancak Âllâh'tan geleni kabul etmemek kâfirin kesbidir. İnsana zarar hâsıl olduğu zaman, hastalık, fakirlik böyle haller hâsıl olduğu zaman الضُّرُّ duâyâ başlar. Âllâh'a karşı elini kaldırır her halinde. Her hal ne olur? لِجَنبَيْهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا İnsanlar ya oturur ya ayakta olur ya da uzanır, başka bir hal yoktur. Hepsi üç haldir,

demek ki her halinde başlar Âllâh'a rucû etmeye. فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ Ne zamanki biz o zararı, o hastalığı ondan def ettik kaldırdık mı, مَرَّ مَرًّا كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرِّ مَسَّةٍ yani merri alâ küfrihi, yine eski küfründe devam eder. **Ke-ennühü**, muhaffaftır **ke-enneden**. لَمَّا يَدْعُنَا إِلَى ضُرِّ مَسَّةٍ Ona bir zarar hâsıl olmamış ve o da hiçbir duâ etmemiş. Ona erişen zararın def'i için, bize güyâ yalvarmamış gibi olur, insanın hali budur. كَذَلِكَ زَيْنٌ لِّلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Böylece nasıl ki bunlardan zarar geçtiği zaman duâdan vazgeçiyor. Müsrifler, müşriklerin istediği şeyler de onların gözüne güzel gösteriliyor ve ona devam ediyor yani kâfir olan kimseler, nimet-i İlâhiye gittiği zaman. Sıkıntı geldiği zaman tevbe istiğfara başlar, sıkıntı zail olduğu zaman o tevbe ve istiğfar yerinde kalır. Bunların hali budur, gözüne güzel görünüyor yaptığı fena işler ve ona devam ederler. İnsan mademki kuldur, mademki Âllâh'a muhtaçtır, her anda Âllâh'a muhtaçtır. Âllâh da her anda her şeye muktedirdir. Yapılan duâlar daimi olmalıdır, değil ki sıkıntı vukuunda olmalı! Daimi olursa daha ziyâde kabule müstecap olur.

Âllâh-û Teâlâ bu âyette, insanın bela ve musibetler karşısındaki ve bunların kaldırılmasından sonraki tutum ve davranışlarını göz önüne sergilemektedir. İyi insana yaraşan gerek sıkıntılı hallerde, gerekse refah anlarında daima Âllâh'ı anmak ve O'na duâ etmektir. Sadece musibet anında Âllâh'ı anıp, refah anında unutmak nankörlükten başka bir şey değildir.

وَلَقَدْ أَهَلَكْنَا الْقُرُونَ مِن قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُم رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ 13-
وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

Hâlik-i Kâinat, Habibine bildiriyor evvelkilerin halini. **وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونََ مِنْ قَبْلِكُمْ** Kahrımız ve Celâlimiz hasebiyle helâk ettik, sizden evvelki karınları. Sizden evvel karınlar ki kavm-i Nûh, kavm-i Âd, kavm-i Semûd'dur, onları helâk ettik. **وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ** Nefislerine zulmettiler şirk ile. Onları mühmel de bırakmamıştık, peygamber gönderdik onlara. O peygamberler de beyyinat ile delil ve mucize ile kitap ile gelmişlerdi, halbûki **وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا** imân etmediler. Onların helâki iki şey ile idi, peygambere imân etmediler, nefislerine zulüm ettiler, küfür ettiler. Bizim âdetimiz böyle cari olmuştur. **كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ** Bundan sonra da nasıl evvelkileri böyle yaptık, mücrimleri de böyle cezâlandırırız. Her kim ki kitabımızla amel etmezse, peygamberlerimize imân etmezse bizim onlar hakkında helâkımız muhakkaktır.

ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ-14

Onlardan sonra, helâk ettiğimiz o kavimlerden sonra **ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ** biz Azimüşşan, sizi **خَلَائِفَ** halife yaptık onlara **فِي الْأَرْضِ** yeryüzünde. Halef-i selef, Râsûl-û Ekrem'den evvelki peygamberler seleftir, ondan sonra **خَلَائِفَ** siz onlara halef olarak geldiniz. Onlardan sonra **لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ** bakıyoruz ki siz ne yapacaksınız? İlm-i İlâhi'de hakkınızda ne yapacağınız malûmdur fakat sizin ihtiyarınız hangi yolda olacaktır? Evvelkilerin hali size ibret olarak, istikamet yoluna gelecek misiniz?

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا إِنَّا بُرْءَانِ-15

غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ
إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Onların üzerine âyât-û beyyinat okunduâ ğu zaman, o zâlim olan, zulüm ve küfür ile helâk olan kimsele- rin hâli. (Öldükten sonra) bize kavuşmayı beklemeyenler, ne zae manki أَيَانُنَا بَيِّنَاتٍ onlara âyetlerimiz açıkça okunduğu zaman, قَالَ ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا bizin likâımızı istemeyen yani ahireti imân etmeyen. Likâ ki ahirettir, ahirete inanmayan. “Bu Kur’an, bizim putlarımız hakkında inancımızı iptal eder, putla- rın değerini bırakmıyor. Sen bir Kur’an getir ki bizim putlarımızın da bir kıymeti olsun” diyorlar. Veyahut “putların aleyhinde olan âyetleri değiştir.” Rasûl-û Ekrem’den bu tekliflerde bulundu- lar. قُلْ Mümkün değildir, قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي söyle ey Habibim Ekmelerrâsûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara cevaben. Mümkün değil, onu kendiliĝimden değiştirip tebdil, tağyir etmek benim için olacak şey değildir. إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ Ben ancak bana vahyolan Evâmir-i İlâhiye’ye tâbiyim, bana vahyolunandan başkasına uymam. إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي Muhakkak ben, (talimdir bu.) Korkuyorum eĝer dediĝiniz gibi Âllâh’a isyan edersem, يَوْمٍ عَظِيمٍ yevm-i azim olan kıyamet gününün azabından korkuyorum. Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkuyorum.

Bu âyet-i kerime, müşriklerin cahilce yapmış oldukları bir tek- lifi reddetmektedir. Çünkü müşrikler dediler ki; “Eĝer sana inan- mamızı istiyorsan, içinde putlarımızı bırakmamıza dair herhangi

bir hüküm bulunmayan başka bir Kur'an getir. Eğer Âllâh, sana böyle bir Kur'an indirmese, sen kendinden uydur. Ya da elindeki Kur'an'da değişiklikler yaparak istediklerimizi yerine getir." İşte bu âyet-i kerime, onların bu teklifini reddetmiştir.

16- قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرِيكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ
عُمْرًا مِّنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ Ey Ekmelerrâsul Habibim Sallâllâhû Aleyhive-sellem, yine cevaben onlara de ki; "Eğer Âllâh-û Teâlâ dileseydi, bu putlar hakkındaki âyetleri okumamak veya inzal etmemeyi isteseydi, مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ onu size okumazdım. Âllâh da onu size bildirmezdi, وَلَا أَدْرِيكُمْ size bildirmezdim. فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمْرًا Ben bundan önce (40 yıllık bir ömür boyu,) içinizde aranızda durmuştum. Bu Kur'an gelmemiştir ve böyle bir iddiada da bulunmadım. أَفَلَا تَعْقِلُونَ Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz? Kur'an geldi size, tebliğ söylemek mecburiyetindeyim. Daha önce emir olmadığından söylemedim. Şimdi ise emr-i İlâhi geldi söylüyorum. Bunu niye akıl edip de anlamıyorsunuz?

17- فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الْمُجْرِمُونَ

فَمَنْ أَظْلَمُ Kimdir daha zalim, Kur'an-ı Azimüşşan hakkında مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا Âllâh'a iftira eder? Yalan uydurandan veya أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ O'nun ayetlerini yalanlayanlardan daha zalim kim olabilir? En zalim kimselersiniz, Âllâh'a şerik isnat edersiniz. إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ Muhakkak Âllâh, mücrimleri iflah etmez.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ 18-
شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي
الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ Onlar, Âllâh-û Teâlâ'yı bırakıp kendilerine ne zarar ne menfaat vermeyecek şeylere ibadet ederler. مَا لَا يَضُرُّهُمْ Onlara zarar vermez eğer ibadet etmezse, وَلَا يَنْفَعُهُمْ bir menfaat hâsıl olmaz ondan eğer ibadet ederlerse. Öyle bir şeye ibadet eder ki ibadet ettiği puttan, ne menfaat ve ne de zarar gelmez. وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ Nihayet onlar diyorlar. "Putlar, Âllâh katında şefaatçılarımızdır." Mecbur oluyor da Âllâh demeden yapamıyor. "Bu putlar, ahirette dirilir de bize şefaat edecek" diyorlar. EĞER ÖYLE BİR ŞEY İBADET EDERSE, قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ Olsaydı, Âllâh bize bildirirdi. Mademki Âllâh bildirmemiştir, demek ki böyle bir şey yoktur. De ki; "Siz, Âllâh-û Teâlâ'ya göklerde ve yerde bilmiyeceği bir şeyi mi haber veriyorsunuz? سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Münezzehtir Âllâh, böyle akideden. عَمَّا يُشْرِكُونَ Âllâh-û Azimüş-Şan, onların şirkinden münezzehtir ve âlidir."

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ 19-
لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا Bu insanlar hepsi ancak sadece bir tek ümmetti. (Evvelce bir din üzereyken, Mü'min ve kâfir olarak ikiye ayırdılar.) İnsanlar rahm-i maderden gelirken, hepsi fitrat-ı İslam üzerine halk olur. فَاخْتَلَفُوا Sonra aralarında ihtilaf hâsıl oldu. Bu bâtıllar, sonradan yavaş yavaş ortaya çıktı. وَلَوْلَا

كَلِمَةً سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ Tehdittir. Hâlik-i Kâinat, ehl-i küfrü dârul azap olan cehennemde, ahirette azaplandırır. Va'd-i İlâhi budur. Eğer Hâlik-i Kâinat, bunların azabını kıyametle bağlamasaydı, bunların azabının kıyamette olacağı iradeyi İlâhiye zuhur etmeseydi. Çünkü azapları da ebedidir, dünya fânidir. Ebedi olan azap dünyada yerleşmiyor, elbette bunların azabı ahirete kalacak. Eğer iradeyi İlâhiye bu olmasaydı. وَلَوْلَا كَلِمَةٌ Eğer kelime, bu kelime nedir? Azabın tehiri kıyamete. Kıyamete azabın tehirine dair olan kelinmeyi İlâhiye eğer sebkât etmeseydi. يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا يَخَافُ عَذَابَ الرَّحْمٰنِ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا يَخَافُ عَذَابَ الرَّحْمٰنِ Yani cezânın, ahirete kalması sebkât etmeseydi Âllâh'tan. لَقَضٰى بَيْنَهُمْ فِيمَا فِىْهِ. Dünyada, onların arasında ihtilaf ettiği cezâyı dünyada verirdi.

وَيَقُولُونَ لَوْلَا اُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ اِنَّمَا الْغَيْبُ لِلّٰهِ فَانْتَظِرُوا 20-
اِنِّىۤ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ

لَوْلَا اُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ وَيَقُولُونَ Yine onların seyyieleri. Diyorlardı; وَلَوْلَا اُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ Öyle ise niçin evvelki peygamberlerin maddeten zuhur eden âyetler, meselâ Sâlih Aleyhisselâm'ın devesi taştan çıktı. Mûsâ Aleyhisselâm'ın âsâsı binlerce asâları yuttu. Böyle bunlar gibi mucizeleri çıkarmıyor da göstermiyor diye, bunu da söylediler. Eğer kâfirler bir mucizeyi istedilerse ve bu mucize zuhur ettiğinde imân ederiz derlerse, o mucize zuhur ettiği zaman imân etmeye mecburdurlar. İman etmezlerse, Cenâb-ı Hakk'ın kahr-ı gazabı gelir helâk olurlar. Mekke halkı müşriklerinin, istediği mucizeler zuhur etseydi, inanmaz helâk olurlardı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aley-

hivesellem, biliyordun ki onlardan zuhur edecek olan evlâtlar imân edecekler, onun için müşriklerin mucize istekleri yerine getirilmedi.

فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا Kısa cevabını ver. Gaybi, Âllâh bilir. Hikmeti ne ise onu yapar. Bize tebliğ düşer, siz ister itaat edin, isterseniz itaat etmeyiniz. فَانْتَظِرُوا Eğer siz imân etmezseniz, azab-ı İlâhiyi intizar ediniz. إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ Ben de sizinle beraber intizar eden, bekleyenlerdenim.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرَفَى -21
أَيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ

وَإِذَا Ne zamanki أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً insanlara bir rahmet ihsan etti. Mesela hastalıktan sıhhat verdi yahut yağmurları ihsan etti yahut iyilik kuvvet-i kudret verdi, مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ zarardan sonra genişlik verdi, zayıflıktan sonra kuvvet verdi, hastalıktan sonra şifa verdi. مَسَّتْهُمْ Onlara messedilen zararı izale ettikten sonra, إِذَا لَهُمْ إِذَا لَهُمْ bizin âyât-ı beyinatımızı mekr ile karşılarlar, istihza ile "Efendim ne oldu? Her zaman böyledir, insanlar gâh böyle olur, gâh böyle olur" derler. قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا Söyle ey Habibim onlara, siz böyle yapıyorsunuz Âllâh'a karşı fakat Cenâb-ı Hakk'ın mekri, müşakilât sûretiyle mekir diyor. Yoksa Cenâb-ı Hakk'ın mekri, bizim bildiğimiz mekir tuzağı şekliyle değildir. Mekir, tuzaktan münezzehtir yani cezâ vermekte Cenâb-ı Âllâh sürâtlidir. إِنَّ رُسُلَنَا Kiramen Kâtibin ve hafaza melekleri onların yaptıkları kötülükleri mutlaka yazıyorlar.

Bu âyet-i kerime Mekkeliler hakkında nâzil olmuştur. Rivâyet

edildiğine göre, Âllâh-û Teâlâ yedi yıl Mekke'de yağmur yağdırmadı. Kuraklık yüzünden kıtlık ve hastalık baş gösterdi, birçok insan ve hayvan telef oldu. Nihayet Âllâh-û Teâlâ, bol yağmurlar yağdırdı. Memleket yeniden bolluk ve berekete kavuştu. Fakat kâfirler bu rahmeti, Âllâh'tan değil yıldızlardan ve putlardan bildiler ve Âllâh'ın âyetlerini yalanlamaya devam ettiler.

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ ۖ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

O'dur Rabbiniz, Kâinat'ın Rabbi, sizi karada ve denizde gezdirir. Hattâ siz gemilerde bulunursunuz. Müsaid bir rüzgârın yardımıyla gemiler denizde yol alınca, içindekiler ferahlanır sevinirler. Tam bu sırada şiddetli bir rüzgâr, fırtına gelip çatar. Her taraftan dalgalar hücum etmeye başlar. Sanırlar ki çepeçevre o dalgalarla kuşatılmışlardır artık helâk olacaklar. O zaman ihlasla (tam bir itaat ve teslimiyetle) Âllâh-û Teâlâ'ya, duâ ederler. Havada, uçakta da böyledir, sıkıntı geldi mi elini kaldırır duâyaya başlar. Halis olarak "Âllâh Âllâh" der. "Ey Rabbimiz, ahdımız olsun ki bizi bu vartadan kurtarırsan, muhakkak sana şükredenlerden oluruz" derler.

فَلَمَّا أَنْجَيْهِمْ إِذَا هُمْ يَبْتَغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ۚ

إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ
فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

فَلَمَّا أَنْجَيْهِمْ Ne zamanki hâlas ettik, selâmete çıkardık onları. Akabinde onları kurtarıncı, bir de bakarsın ki yine haksız yere taşkınlık ediyorlar. يَا أَيُّهَا النَّاسُ Hâlik-i Kâinat, insana, merhametle insana emrediyor. Ey insanlar, sizin bu fenalıklarınızın Âllâh'a karşı hiçbir tesiri yoktur. Fenalıklarınız size aittir, menfaatiniz size aittir. Hâlik-i Kâinat, size merhamet ederek doğru yolu bildiriyor. Zulmünüz, yaptığınız fenalıklar nefsinizedir. İnsan ne yaparsa kendine yapar. Bununla sadece fâni dünya hayatının menfaatini elde edersiniz. Ölümden sonra dönüşünüz bizedir. O vakit, bütün yaptıklarınızı size haber vereceğiz. Bu dünyanın metası burada kalacaktır. Sizinle beraber ahirete gelmez. Siz bize gelirsiniz, yalnız olarak kabre gireceksiniz.

24- إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ
الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا
وَارْتَيْتَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَيْهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا
فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ

كَمَاءٍ Bir misal ile bildiriyor Hâlik-i Kâinat. Dünya hayatı, en çok gökten indirdiğimiz suya benzer. Onunla yer-

yüzünde insan ve hayvanların yiyeceği nebatlar, ağ gibi birbirine girmiş (bol bol yetişir.) Nihayet yeryüzü renk renk çiçekler ve çeşit çeşit meyvelerle süslenir, **يَرْحُبُونَ الْأَرْضَ لِمَخْرُجِهَا فِي يَوْمِ الثَّمَرِ** yer-yüzü baştanbaşa zinetlenir yeşilliklerle. **وَوَظَنَ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا** Onun ehl-i sahipleri de tarlasındaki ürünlerine baktığında, kendilerini mahsülü biçmeye devşirmeye, yemişlerini toplamaya kadir olduklarını sandıkları bir sırada, **أَتَيْهَا أَمْرًا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا** gece veya gündüz bizim emrimiz zuhur ettiğinde bu tarla-bahçenin üzerine, **فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ بِالْأَمْسِ** bir anda, sanki bir gün evvel yerinde hiç yokmuş gibi, onu kökünden koparılmış veya biçilmiş bir hale getiriverir. Yani kuvvet-i kudretinize, mal-ı servetinize güvenmeyin. **كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ** Tefekkür edenlere, iyi düşünecek kavimlere âyetlerimizi böyle açıklıyoruz.

وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ 25-

يَدْعُوا إِلَى دَارِ السَّلَامِ Allâh-û Teâlâ, Râsûlünün lisânı ile dârisselâma davet eder, dârisselâm cennettir. Hâlik-i Kâinat, peygamberi vasıtası ile bütün insanları dârisselâma davet eder. Sahibi Âllâh'tır, sofrası ve nimet İslam dinidir, Kur'an'dır. Münâdi, Rasûl-û Ekrem'dir Sallâllâhû Aleyhivesellem. Bizi çağırıyorlar, biz de bu davete imtisâl edersek, elbette istifâde ederiz. İmtisâl etmeyen elbette mahrum kalır. **وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** Davet bütün kâinatadır, bütün kâinat O'nun ümmetidir. Lâkin icâbet edenler, onlar istifâde ediyorlar. Dilediğini de doğru yola hidâyet buyurur.

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

O kimseler ki iyilik yapmışlar. İyilik imândan ibarettir. İslamiyet'te budur, altıya inanmak beşi yapmaktır. Bunları yapanlara الْحُسْنَىٰ cennet var, hüsnê cennettir. İman ile amel eden. İmân oldu mu, imânın erkânları dâhildir. Âmâl oldu mu, İslam'ın erkânları dâhildir. İmanın erkânı ile İslam'ın erkânını cem eden kimseye الْحُسْنَىٰ cennet var. Yalnız cennet de değildir, cennetten fazlası var, وَزِيَادَةٌ ziyadesi var cennetin nimetlerinden, ayrıca Cenâb-ı Hak'ın zuhuruna nail olmak var. Kıyamette ehl-i cennet Cenâb-ı Hak'kı görür, Ehl-i Sünnet'in akidesi budur. Herkes derecesine göre sabah akşam veya Cuma günleri veya bayram günleri görür. وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ Onların yüzünde bir gubar, siyahlık olmaz, ehl-i cennetin yüzleri parlak görünüyor. Hele abdest suyunun eriştiği yerler, nurlar gibi oluyor. أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا وَلَا ذِلَّةٌ Hakaret eseri horluk bulunmaz. İşte ehl-i cennet bunlardır. Cennette daima kalanlar, yüze lerinde bir parlaklık, nur zuhur eder. Cennet nimetlerinden ziyade de Hâlik-i Kâinatı görür. Cennet nimetlerinden de mütenâim olur ve bu nimet de daimidir, muvakkat değildir.

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ Şirk, küfür, nifak gibi seyyiat, kötü amel

kazananlara gelince. **جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا** Seyyiat, kötülüğün bir misli cezâsı var. Küfrün cezâsı ebedi cehennemdir. Ondan sonra seyyie, bir misli ile cezâlanır. Küfürde olanlar, imân edenlerin farz ibae detlerini yapmadıklarından dolayı da azaplanırlar. Küfürde olanlar hem inkârlarından dolayı, hem de farz ibadetlerini terk ettiklerinden dolayı cezâlanırlar. Çünkü Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhive-sellem, onlara da peygamberdi. Onlar bu ameller ile de mükellef idiler. **وَتَرَهْتُهُمْ ذَلَّةً** Onların yüzlerinde bir zillet başlar, zillet kaplar, bir gubar, siyahlık ihata eder. **مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ** Âllâh'ın azabından onları kurtaracak hiç bir kimse bulunmaz. **كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ** Onların yüzleri kapkara olmuş, sanki karanlık geceden bir parçaya bürünmüşlerdir. **أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ** İşte onlar da ehl-i cehennemdir. Onlar orada ebedi kalacaklardır.

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَائِكُمْ 28- فَرَزِيلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَائِهِمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا تَعْبُدُونَ

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا Ey Habibim, onlara zikret bilsinler. Onların haşrolunduğu gün, biz onları haşrettiğimiz zaman, onların hepsini bir araya toplayacağız. **ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ** Şirk edenler, sonra da Âllâh'a şirk ortak koşanlara. **أَنْتُمْ وَشُرَكَائِكُمْ** Siz ve şirk koştuğunuz ortaklar, putlar hakkınızda hüküm verilinceye kadar yerinizde durun diyeceğiz. **فَرَزِيلْنَا بَيْنَهُمْ** Artık bu durumda putları, şerikleri ile onların aralarını tamamen ayırmışızdır. **وَقَالَ شُرَكَائِهِمْ** Ve onların şirk, ortak koştukları putları onlara diyecekler. "Siz, bize ibadet etmediniz. Siz, hevâ ve hevasatınıza

ibadet ettiniz. Bizim ağızımız, sözümüz yoktu, size bir teklifte bulunmadık. Hevâ ve heves arzunıza göre gelip ibadet ettiniz. Bizim ne kusurumuz var” diyecekler.

29- فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ

Âllâh yeter bir şahittir aramızda ki, biz size geliniz, bize ibadet ediniz demedik. Siz ancak kendi arzunuzla yaptınız. Şüphesiz ki biz, sizin (bize) tapmanızdan tamamen habersizdik. Kendi hayalinize tapmışsınız. Biz böyle bir şeyi kabul etmez, reddederiz.

30- هُنَالِكَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوآ إِلَى اللَّهِ مَوْلِيَهُمْ الْحَقِّ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Orada herkes geçmişte yaptıklarını, hayır ve şer amellerinden takdim ettiğini bulacak. Esrar, sırlar meydana çıkar, herkes yaptığını görür. Herkesin rucûu Âllâh’adır. Mü’min de kâfir ve münafık da gerçek sahipleri olan Âllâh’a döndürülecekler. Orada yaptıkları iftiralar, şirk, küfür geri kalır. Hüküm Âllâh’ındır. Âllâh’ın hükmü de yine Kur’an iledir. Küfrün karşılığı ebedi cehennemdir. Uydurmakta oldukları şerik, ortak, putlar kendilerinden kaybolup gidecek. Bizim şefâatçılarımızdır diye iftira ettikleri ilâhları, yanlarından kaybolup gidecekler.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ -31
 وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ
 الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

Hâlik-i Kâinat, Habibine emrediyor. Sekiz hüccet olarak, söyle. Ey Habibim dinlesinler, cevap veremezlerse yine sen bilirsin. Biri budur; قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ Ey Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhivesellem, kimdir size kismet verir semadan yağmurlar ile yerden nebatat ile mahsulâtı yetiştirir de size kismet veren kimdir? İkinci mânâ da semavattan erzak-ı maneviyedir. Kimdir ki size manevi olan erzakı verir, kalbinizi tasfiye eder? Âllâh'a karşı yerden de vücudunuzun gıdasını verir. İki gıda vardır, biri ruhun gıdası ikinci de vücudun gıdasıdır. Vücudun gıdası yerden çıkar, ruhun gıdası da Hâlik-i Kâinat'tan gelir. Hepsi Âllâh'tan gelir ama ruhun gıdası yerden değildir.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ Kimdir ki يَمْلِكُ mâlik olur, السَّمْعَ bu kulak ve içindeki kemiklere duyma hassasını veren kimdir? وَالْأَبْصَارَ Bu gözün içine görme hassasını veren kimdir? وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ Ölüden diriyi kim çıkarıyor, diriden ölüyü kim çıkarıyor? Yaratma, halk etmeyi kim idare ediyor? Âllâh'tan başka kim yapabilir? وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ Meyyit-ölü olan yumurtayı, hay diri olan tavuktan çıkarır. Meyyit olan nutfeyi meniye, insandan hayvandan çıkarır. Bunları, Âllâh'tan başka kim yapabilir? وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ Bu mahlûkatın umurunu, semavat ve yerde idaresini halk ettikten sonra, ölünceye kadar idamesini kim yapar? Başka cevap bulamazlar, فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ mecbur kalır "Âllâh" diyecekler,

başka bir şey diyemezler. فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ De ki; Öyle ise O'nun azað bından niye korkmuyorsunuz? Doğru yoldan inhiraf ediyorsunuz, niçin korkup Âllâh'a imân etmiyorsunuz?

فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصِرُّونَ -32

فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ İşte kudreti size anlatılan, sizin gerçek Raba biniz olan Âllâh'tır. Hak, sabit olan Rabbiniz budur. Yani semavattan manevi kısmetinizi, yerden ise vücud beden kısmetinizi veren, gıda veren, gözünüze görmeyi, kulağınıza işitmeyi veren, ölüyü diriden, diriyi ölüden çıkaran ve bu mahlûkâtın umûrunu tedvir eden her lahzada, işte Rabbül Âlemin olan Âllâh budur. Âllâh ole duktan ve imân ettikten sonra, فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ haktan sonra diğerleri dalâlettir. Hak budur, bunun harici dalâlettir. فَأَنَّى تُصِرُّونَ **Keyfe tûsrafûne anil hak** yani **anil imâni**. Bu deliller varken neden çeviriyorsunuz yüzünüzü bu imândan?

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ -33

كَذَلِكَ Bunun gibi nasıl ki bu deliller varken, bunlar imândan yüzünü çevirirler, aynen böyle حَقَّتْ sabit olmuştur. كَلِمَتُ رَبِّكَ Rabbin kelimesi azap ile عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا yoldan çıkanlara, fisk-u fücür edenlere, şeriatın yolundan çıkanlara, hak olan Hâlik-i Kâinat'ın kelimesi sabit olmuştur. أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ Onlar imân etmezler, fâsık olanlar hakkında Rabbinin şu sözü ve hükmü de öylece sabit olmuştur.

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدُوا الْخَلْقَ-34
ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنْتَى تُؤْفَكُونَ

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ Ey Habibim Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhivesellem, de ki; Var mı sizin şerik ortak tuttuğunuz putlarınız içinde, Var mı sizin şerik ortak tuttuğunuz putlarınız içinde, de, ثُمَّ يُعِيدُهُ ilk evvel yoktan var etmek, var ettikten sonra da öldürmek, sonra tekrar da iade etmek var mı, böyle bir şey yapabilir mi? قُلِ اللَّهُ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ De ki; işte Âllâh bunu halkeder, hikmetine binaen tekrar hayatı izale eder, zaten ruh ölmez de ayrılır, ondan sonra tekrar iade eder ruhu vücuduna. فَأَنْتَى O halde (doğru yoldan) nasıl döndürülüyorsunuz? Ruh sonradan halk olmuş, ebediyet için halk edilmiş.

35- قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ
أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ فَمَا
لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ Yine söyle Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, var mı şürekâlarınızdan, şerik ortak yaptıklarınızdan, hakkı izhar etsin. Delillerle ispat etsin, hidâyet yolunu göstereceksin, peygamber göndereceksin ve tevfiğe ihsan etsin bu yola, tabii "cevabım yok" diyeceklerdir. قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ İşte Âllâh'tır, hakka hidâyet ettirir. Âllâh'tır, mahlûkatını istediğini hakka yetiştirir. أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ Halkı, hakka yetiştirene tâbi olmanız mı lazım gelir yahutta hidâyetten haberi olmayan, kendinden haberi olmayana mı tâbi olmak lazım gelir? Yoksa hidâyet olunmadıkça, kendiliğinden hidâyet bu-

lamayacak olanlar mı? **فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ** Size ne oluyor? Nasıl (böyle yanlış) hükmediyorsunuz?

36- **وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ**

Onların çoğu zandan başka bir şeye uymaz. Zan, şüphe üzerine olduğundan, hıristiyanların çoğu kendi uydurduklarına inanmıyorlar. Kendi papazları da söylediklerini şüphe ile söylüyorlar. **الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا** Halbûki zan, hakikate karşı hiçbir faydası yok. Şüphesiz zan, haktan (ilimden) hiçbir şeyin yerini tutmaz. **إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ** Âllâh Celle-Celâlûhû, âlimdir onların yaptığından, onların yapmakta olduklarını pekiyi bilendir.

Bu âyette zanna tâbi olan müşrikler kınandığı gibi, Müslümanları da ilme teşvik vardır. Kadı Beydaviye göre bu âyet, ilmi aslından tahsil etmenin vacip olduğuna, taklit ve zan ile iktifa etmenin câiz olmadığına delildir.

37- **وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ**

Bu Kur'an-ı Azimüşşan, iftira değil, hak ve hakikattir. Cenâb-ı Hakk'ın kelâmıdır, gayrinin kelâmı değil. **وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ** Yok, bu Kur'an-ı Azimüşşan, **أَنْ يُفْتَرَىٰ** Âllâh'tan başkası tarafından uydurulmuş bir şey değildir. **مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ** Kur'an-ı Azîmüşşan musaddıktır, kendinden önceki kitapları tasdik edicidir. (Tevrat-ı İncil-i Zebur ve suhurları tasdik

ediyor.) Mufassaldır, tafsil ediyor, açıklıyor lüzum eden her şeyleri. **أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ قُلْ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ** Şek ve şüphe yok ki Rabbül Âlemin'den nâzil olmuştur. Şek ve şüphe edenler ya inâden ediyor yahutta malûmatı yoktur, tetkik etmeden şüphe ediyor.

38- **أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ**

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ Mademki diyorlar iftiradır, Rasûl-û Ekrem Sal-lâllâhû Aleyhivesellem söylemiştir. "Uydurdu mu?" diyorlar. **قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ** De ki; "Öyleyse siz de ona benzer bir sûre söyleyin, meydana getirin. **وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ** Hatta Âllâh Teâlâ'dan gayri, gücünüzün yettiği (güvendiğiniz) kimseleri de yardımınıza çağırın. **إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ** Eğer sadıklardansanız, davanızda doğru iseniz işte meydan hazır. Kur'an-ı Azimüşşan'a benzeyecek bir satır siz de söyleyiniz. Tabii ki Kur'an-ı Azimüşşan'a benzeyen bir söz söyleyemezler. Öyle ise söyledikleriniz iftiradır.

Kur'an-ı Kerim'in mucizeleri kelimeler de değildir. Kelimeler, Arapların kullandığı kelimelerdir. Fakat o kelimeler, Kur'an-ı Azimüşşan'da yan yana gelince, dizildiğinde ayrı ayrı mânâlar zuhur eder ve bu mânâlar da Arapların söyleyemeyeceği mânâlardır. Ve mucize de kelimelerden değil, mânâlardan çıkıyor.

39- **بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ**

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ Belki yalan söylerler, tekzip ediyorlar. **وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ** İlimleri ihâta etmeyen, Kur'an-ı Azimüşşan'ı bilmeyen, bilmediğinden tekzip ediyorlar. **كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ** Kur'an'ın te'vil-i

anlayışı, onlara kadar gelmemiştir. Onlar ilmîni ihâta ve te'viline vukûf peyda edemedikleri, râcî olduğu mânâyâ yetişemedikleri bir şeyi tekzip ettiler. كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Ey Habibim bunların tekzibinden üzülme, onlardan evvelki kavimler de peygamberlerini tekzip etmişlerdi. فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ Bak zalimlerin akıbeti ne oldu? Evvelkilere kahr-ı gazap ettiğim gibi, bunlara da kahr-ı gazabım olacaktır.

40- وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ

Araplardan bazıları, Mekke halkından bazıları, imân edenler oldu. Bazıları da imân etmediler. Emr-i İlâhî, onlar hakkında böyle idi. وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ Senin Rabbin, müfsitleri bilir. Onların cezâsını verir, sen üzülme.

41- وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ Onlar seni tekzip ettikleri zaman. وَإِنْ كَذَّبُوكَ (sûreyi celile, muharebe harp emri, âyeti kelimelerinden evveldir.) Mekke'de nâzil olmuştur, muharebe hakkında hiçbir şey yoktur. **Lekûm dinikûm veliyedin**, gibidir. Benim amelimin cezâsı bana, sizin amelinizin cezâsı da sizedir. أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ Ne siz benim amelimle ve ne de ben, sizin amelinizle muaheze cezâ olunmayız. (İslamiyet'in zayıf olduğu zaman var, kuvvetli olduğu zamanı var. Kuvvetli zamanında Hâlik-i Kâinat, harbe teşvik ediyor. Zayıf olduğu zaman harp yapmamak lazım geliyor. İslamiyet nasıl başlamışsa öyle bitiyor.)

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ-42

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ Ey Habibim, senin etrafında toplananların tamamı imân edenlerden değildir. Onların bazıları (sen Kur'an okurken) seni dinler fakat kabul etmezler. أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ Sen sağırlara, üstelik akılları da yoksa işittirebilir misin? Bunların kâilpleri kapanmıştır, bu gibilere işittiremezsin.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْىَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ-43

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ İçlerinden sana bakanlar da var. (Senin peygamberliğine ait delilleri gören de vardır.) Böyleyken inatları yüzünden yine seni tasdik etmezler. أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْىَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ Hele (kâlp gözleriyle gerçeği) göremiyorlarsa, körleri sen mi doğru yola ileteceksin? Sen âmâları hidâyete kâdir misin? Üstelik basiretleri de yoksa.

Anlama ve kavrama melekesi olmayanlar, manevi hissetme hassası bulunmayanlar, işte bunlardan mahrum olanlar, körler, sağırlar ve dilsizler gibidir. Nitekim Âllâh-û Teâlâ, onlar için bu tâbirleri Kur'an-ı Kerim'de aynen kullanmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ-44

Âllâh CelleCelâlûhû bunların cezasını verecek. Zannetmeyiniz, hâşâ Cenâb-ı Hak zulmedecek. Âllâh hâliktir, zulmetmez mülkünde tasarruf eder. İnsanlar nefislerine zulmediyor. İlâhi bir nimet olan ve akıllarını hevâ ve fesatlarına sarf ederek nefislerine zulmediyorlar.

Âllâh CelleCelâlûhû, onların his, anlama ve kavrama meleke-

lerini ellerinden aldığı için değil, onlar iradelerini kötüye kullandıkları için hak yoldan çıkmışlar. Peygamberlerini kabul etmemişler ve cezâyâ müstehak olmuşlar. Dolayısıyla kendi kendilerine zulmetmişlerdir.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ-45
حَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ Âllâh-û Teâlâ, onları bir araya toplayacağı gün (dünyada veya kabirlerinde) geçen zaman içinde, "dünyada ve kabirde birkaç saat kaldık da başımıza ne geliyor" diyecekler. Haşırda kaldıkları zaman, onlara uzun gelecek. Dünyada yaşadığı 70-80 sene, birkaç saat yaşamış gibi gelir. كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ Onlar orada birbirlerini tanıyacaklar, haşırda birbirlerini tanırlar fakat haşırın şiddetinden dolayı tanışıp konuşma imkânı bulamıyorlar. قَدْ حَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ Likâyı İlâhi, haşırda huzur-u İlâhide olur da mülâkat, mülâki olur. O mülâkatı inkâr eden yani ahiret gününü inkâr eden hüsrana gidiyor. Elbette hidâyete gelmezler, gerçek hüsrana düşmüşlerdir.

وَأَمَّا نُورِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّيَنَّكَ فَإِنَّا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ-46
شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ

وَأَمَّا نُورِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ Biz, size göstereceğiz va'dettiğimiz cezâların bir kısmını dünyada sana göstereceğiz, hayatta olmayanları da أَوْ نَتَوَقَّيَنَّكَ yahut ondan önce seni tamamen alı- rız. Her iki takdirde de nihayet onların dönüşü bizdir. Râsûl-û

Ekrem'in hayatı zamanı ile ondan sonra gelip de inkâr etmiş Kur'an'ı, son zamanda. İnkâr ve düşmanlığının hiç farkı yoktur. **فَالْيَوْمَ نَبْذُرُهُمْ كَمَا نَبْذَرْنَا أُولَئِكَ يَوْمَئِذٍ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ** Sonra kıyamette hepsinin rucûu bize gelir. Ölüm cezâsı kâfi gelmez çünkü ölüm cezâ değildir. **ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَفْعَلُونَ** Sonra Âllâh-û Teâlâ, onların yapmakta olduklarına da şâk hittir. Herkes yaptıkları üzerine cezâlandırılır.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ 47-

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, her ümmet için, her cemâat için, mâzide olan Mûsâ, İsâ ve Nûh Aleyhis selâm kavmi, hepsinin bir peygamberi vardı. **فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ** Ne zamanki peygamberleri geldi, **قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ** adaletle aralarında hükmedilirdi **وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ** ve onlara asla zulmedilmezdi. Hak ve hakikatla, Âllâh'ın kitabı ile onların aralarında hüküm ederdi.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ 48-

Yine onlar, peygamberlerine karşı derlerdi. **مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ** O vaad ki kıyamettir, "Dediğiniz (azap) ne zamandır?" diyorlar. (İstihza ile alay ederek, o kıyamet ne zaman derlerdi.)

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ 49-

قُلْ Ey Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara cevaben de ki. **لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا** Ben peygamberim Âl-lâh'tan, nefsim ne zarara muktedirim ve ne de faydaya kadir de-

ğilim. لِكُلِّ أُمَّةٍ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ. Meğerki Âllâh-û Teâlâ dilemiş olsun. Her ümmetin takdir edilmiş bir eceli vardır. O ecel geldi mi, artık ne bir saat geri kalabilir ve ne de ileri geçebilir. إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ. Ey müşrikler, azabınıza acele etmeyin. Vakti geldiğinde, size o va'dolunan yerine getirilecektir.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتًا أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ-50

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ مِنْ عَذَابِهِ بَيِّنَاتًا أَوْ نَهَارًا Ey Habibim, onlara cevaben de ki; Ey müşrikler ne dersiniz, söyleyin Âllâh'ın azabı size geceleyin gelirse veya gündüzün gelirse (ne yapacaksınız?) مَاذَا Mücrimler bunun hangisini istical ediyorlar? Suçlular, ondan hangisini istiyorlar? Azab-ı İlâhi geldiğinde, feryad-ı figandan başka elinizden ne gelir? Öyle ise bu fikirden vazgeçiniz de Âllâh'a tevbe ediniz.

أَلَمْ إِذَا مَا وَقَعَ أَمْنُكُمْ بِهِ الْآسَنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ-51

esûmme; Hemzeyi istifhamdır. Bu azap geldikten sonra mı imân edeceksiniz? İradeyi İlâhiye şimdi imân ediniz ki hayattasınız, o hal geldikten sonra mı imân edeceksiniz? O zaman imân kabul değil. O zaman الْآسَنَ diyecekler, şimdi mi inandınız? وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ Halbûki onu (azabın gelmesini) acele istiyordunuz ve azap da başınıza geldi. Ne yapacaksınız, şimdi mi imân edeceksiniz? O zamanda, size imânın faydası olmaz, denilecek.

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْرَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

وَيَسْتَنْبِئُكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ أَيْ وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ 53- Ondan sonra kıyamette, nefislerine zulmedenlere derler ki; ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ Ebedi olan azabı tadın denilecek. هَلْ تُجْرُونَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ Bu cefâ, size dünyada kazandığınız küfür ve masiyetler yüzündendir. Onlardan bazıları gelirler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e.

وَيَسْتَنْبِئُكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ أَيْ وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ 53-

أَحَقُّ İstinba gelirlerdi, Râsûl-û Ekrem'e sorarlardı. أَيْ O söylediğin bir gerçek mi, bu hak ve hakikât midir? Bir azap, kıyamet var mıdır yahut sen bizi korkutmak mı istiyorsun şeklinde, istihza, alay sûretiyle soruyor. قُلْ أَيْ وَرَبِّي Ne'am nasıl ki tasdik, "i" de tasdiktir. İnsanlar, halkın arasında "i" vallah diyorlar, i-vellâh oradandır. Âllâh'a kasem ederim demektir. "i" evet, tasdik, öyledir demektir. "i ve-Rabbi"; vallahın yerine, Rabbi lafz-ı kelimesidir. Evet, öyledir Âllâh'a kasem ederim. إِنَّهُ لَحَقٌّ Kıyamet hak ve hakikattır, gelecektir. وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ Siz hâlas olmazsınız azab-ı Îlâhiden. Âllâh, aciz değildir sizi azaplandırmaya.

Sonra azabı tafsil ediyor. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem diyor ki, o kadar şedittir ki;

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ 54- لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ وَفُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

وَلَوْ Eğer لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ her zulüm eden bir nefis sahibi, her zalimin لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ fidye olarak verirdi ondan halas olsun. Dünya tamamıyla, mülküyle, esrarıyla, eşyasıyla bir adamın olursa hepsini verir.

Yeter ki bu azaptan kurtulabilsin. O kadar azap şedittir, bütün dünya bir kişinin olsa verir hemen, yeter ki o azabı görmesin. نَدَامَتِنِي وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ Nedametini, pişmanlığını açıklarlar o azabı gördükleri zaman. لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ Azabı gördükleri zaman, "keşke biz imân etseydik de bu hale gelmeseydik" derler. وَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ Kıst; adalet mânâsıdır. Onların, mahlûkâtın arasında, o gün Âl lâh-û Teâlâ adaletle hükmeder وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ve onlara zulmedilmez. Günahkâr ve zalim olanların, zulmünden bir zerre fazla olmaz. İyilerin de bir zerresi noksan olmaz. Herkes yaptığı amelin mukabilini görür.

55- **أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ**

آلĀ Āgâh olunuz ki فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ göklerde ve yerde ne varsa, bütün mahlûkât, melekler, insanlar ve hayvanat, hepsi Âllâh'ın mahlûkudur. أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ Āgâh olunuz ki Cenâb-ı Hakk'ın vaadinde hulf yok. Herhalde ölüm var, herhalde hesap var, herhalde haşir var. وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ Ama insanların çoğu bunu bilmiyor, bilmediği için inkâr ediyor. Onun inkârı, aklının kusurundandır, gaflettendir veya inadındandır.

56- **هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۗ وَالْيَهُ تَرْجَعُونَ**

وَالْيَهُ تَرْجَعُونَ Hayat veren Âllâh'tır, öldüren de Âllâh'tır. هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ Sonunda da hepiniz O'na rucûu edeceksiniz.

Bu mevzu böyle olduktan sonra, öyle ise mademki hepsi Âl-lâh'tandır. Yine;

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ -57
وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ Ey insanlar! Nas kelimesi; nasidendir. Unutan, ey neş'ey-i ülâyı unutan, hakiki vatanını unutan, aslını unutan. قَدْ وَشِفَاءٌ لِمَا İste size gelmiş, مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizden bir mev'iza, vaaz-ı nasihat, sizi doğru yola ikaz etmek için. Âllâh'tan size gelmiş bir mev'izayı Rabbanîye'dir, bu Kur'an-ı Azîmüşşan. وَشِفَاءٌ لِمَا Kâlpdeki üzüntülere de şifadır. Bu Kur'an وَهَدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ hidayettir, Mü'minler için dalâletten hidâyettir ve rahdettir Mü'minlere. Kalplerinizdeki (şek ve vehim) hastalığına şifa ve Mü'minler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir.

Tefsir bu âyet-i kerimeye diyor ki; Hem şariat, hem tarikat, hem de hakikat, üçünü de bir âyette işaret etmektedir. Evvela mev'izadır, diyor. Şariatla, mev'iza ile zâhir ıslah edilir. Bu Kur'an mev'izadır, zâhirimizi ıslah eder, şeriattir diyor.

Sonra diyor; وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ Kalp için şifadır. Kalbe nasıl şifadır? Kalbi temizletiyor masivayı İlâhî'den, temizletince şifa olur. İste bu da tarikattir.

Sonra Hûdâ'dır, rahmetten. Hakikat de budur. Şariat ile tarikat ne içindir? Hakikate varmak içindir. O da hidâyet-i rahmettir diyor.

Bir âyet; şariat, tarikat ve hakikate delâlet ediyor.

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ قَبِذْكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ -58

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ Fazl-ı İlâhî nedir? İslamiyet'tir. İslamiyet'ten büyük bir fazl-ı İlâhî yoktur. Rahmet-i İlâhiye neü

dir? Kur'an'dır. Burada **فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا** Müslümanlar ferahlasınlar, **بِقَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ** Âllâh'ın fazlı ile rahmet ile. Âllâh'ın fazlı keremiyle İslamiyet'e nâil olmuşlar, Âllâh'ın rahmetine nail olmuşlar, bununla ferahlasınlar. Yani ben bunu yapıyorum demek değildir, o vakit gurur olur. "Elhamdülillah, beni Müslüman yaptı" şeklinde bir Müslüman ferahlasın. Âllâh'ın fazlıyla rahmetiyle ferahlasınlar. **هُوَ** Bu sürur, fazlı, rahmet-i İlâhi ile gelen bu sürur. **دُنْيَانِ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ** Dünyanın bütün servetinden daha hayırlıdır.

59- **قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَدْنَىٰ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ**

قُلْ Ey Habibim, onların hatalarını söyle de belki tashih ederler. **أَرَأَيْتُمْ** Yani **ihbiruni** söyleyiniz. **مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ** Âllâh, size bir kısmet inzal ediyor gönderiyor. Kısmeti halk eden Âllâh'tır, kesb elimizden gelse bile, halk eden Âllâh'tır. Âllâh buğdayı vermezse, yüz defa tarlayı ek buğday nereden gelecek. **فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا** Âllâh'ın taksimine razı olmayıp da helâl-i haramı taksim etmek, "bir kısmı putlara aittir, bir kısmı diğerlere aittir" diye, cahillette böyle yapıyorlardı. Bu nimetleri size kısmet olarak verdim, niye bu helâldir, bu haramdır yapıyorsunuz? **قُلْ اللَّهُ أَدْنَىٰ لَكُمْ** De ki; Âllâh mı size izin verdi? Nerede bu izin? **اللَّهُ تَفْتَرُونَ** Yahutta siz, Âllâh'a doğrudan doğruya iftira ediyorsunuz.

60- **وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَدُوٌّ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ**

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ Ne var zan, Âllâh'a

iftira edenlerin zannı, kıyamet gününde halleri ne olur? Zanları nedir, Âllâh-û Teâlâ hakkında? Onlara azaptan başka ne olur? إِنَّ اللَّهَ لَدُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ Âllâh-û Teâlâ'nın fazl-ı keremi insanlara çoktur lakin çoğu bunu bilmez de şükretmezler. Cenâb-ı Hak, sana sevketmiş bir kısmet, onu al, elhamdülillah deyip yiyiniz.

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا -61
كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْرُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ
ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي
كِتَابٍ مُبِينٍ

Siz, herhangi bir iş ve halde olup yapsanız, Siz, herhangi bir iş ve halde olup yapsanız, O'nun hakkında Kur'an'dan her ne okusanız, O'nun hakkında Kur'an'dan her ne okusanız, sen ve ümmetin her ne iş ve amel yapsanız, bilâ teşbih hepsi Âllâh-û Teâlâ'nın gözü önündedir. Biz mutlak yaptığınıza şahid oluyoruz, hepsi gözümüzün önünde. Çünkü ne yerde ne de gökte, zerre ağırlığına bir şey Rabbinden uzak ve gizli kalmaz. وَمَا يَعْرُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاءِ وَلَا فِي الْأَرْضِ Gâyip olmaz, Rabbinin ilminden miskâl-i zerre kadar. Elbette miskale zerre kadar olan amelinizi, Âllâh-û Teâlâ zâyî etmez. Zerreden küçük ve daha büyük bir şey yoktur ki apaçık kitapta, Levh-i Mahfuz'da yazılı sabit ve zâhirdir. Kitab-ı Mübin'de, Âllâh-û Teâlâ'nın ilminde vardır. Nerede olursan ol, hangi işte bulunursan bulun. Bil ki Âllâh-û Teâlâ yanında hazırdır. Zaten en kıymetli ibadette bue

dur. Bu hal, tam tamamına insanın kalbine yerleşirse, bu vesile ile kendini bütün kötülüklerden korumuş muhâfaza etmiş olur.

آلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ-62

Evluya-Veli. Velinin mânâsı; dost, yardımcı demektir. Bu itibar ile bütün Müslümanlar Âllâh'ın velileridir. Âllâh CelleCelâlûhû, imân edenlerin velisidir yani yardımcısıdır, nâsırıdır. Âllâh, Mü'minleri sever, yardımcıdır. Sevdi mi veli olur. Veli, yardım edici ve sevenidir. Âllâh CelleCelâlûhû, sevdiğine azap vermez. Kendi sevdiğine niçin azap versin, madem seviyor azap vermez. Âllâh'ın velilerine, ne korku azap var, ne de hüznün var çünkü Âllâh'ın velisi olmuştur. Mü'minler de Âllâh'ın velisidir, imânında şek şüphe olmayan Âllâh'ın velisidir, onlara cehennem azabı yoktur.

Âllâh'ın dostları, daima Âllâh'ın azabından korkmuştur. Cenâb-ı Hak, iki korkuyu bir adamın kalbine ifâ etmiyor. Hem dünyada Âllâh'tan korksun, hem de ahirette korksun. Öyle ise dünyada korkmuş mu, ahirette korku olmayacaktır. Çünkü korku ve hüznünü dünyada geçirmiştir. Eğer dünyada ahireti düşünmezse, ahiret için mahzun olmazsa, bu dünyada da Âllâh'tan korkmazsa, o kimse veli değildir. Bu halde onun ahirette, hem korku azabı hem de hüznü üzüntüsü vardır.

آلَا Agâh olunuz ki إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ onlara ne cehennem azabı korkusu, ne de hüznün var ahirette. Çünkü havf korkusunu dünyada geçirmiş, hüznün üzüntüsünü de dünyada geçirmiştir.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ-63

Veli kimdir? Veli olanlar yüksek dereceli insanlardır. Fakat lisan-ı Kur'an'da Mü'minler veliyyullâhtır. İmânı sağlam oldu mu, Âllâh'ın velisidir. İmânı sağlam olmadı mı, Âllâh'ın düşmanıdır. İman etmiş Âllâh'a, Rasûlullah'a ve Kur'an'a. **وَكَانُوا يَتَّقُونَ** İttika edenler, takvaya ermiş olanlar, işte bunlar evliyadır.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ - 64
ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Onlara müjde var dünya hayatında. Dünya hayatında iken Âllâh müjde veriyor. **وَفِي الْآخِرَةِ** Ahirette de ecr-i ücret, cennet ve nimetleri var. **لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ** Âllâh'ın kelimeleri, sözlerinde asla değişme yoktur. **ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ** (O verdiği sözü mutlaka yerine getirir.) İşte, en büyük fevz (saadet) budur.

وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ - 65

وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhi-vesellem, onların dedikodularından müteessir olma. **إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ** Çünkü bütün izzet (ve üstünlük) Âllâh'ındır. **هُوَ** Âllâh Celle-Celâlûhû, **السَّمِيعُ** Semi'dir, işitiyor onların sözlerini. **الْعَلِيمُ** Âlim'dir, onların ahvalini bilir, yaptıkları zulümler üzerine cezâ görürler.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ - 66
مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ Âgâh olunuz yerde ve gökte bütün mahlûkât, nebatat ve cemâdât, hayvanlar, insanlar ve melekler, hepsi Âllâh'ın kulu, malı ve mülküdür. **وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ**

يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ ۚ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ شُرَكَاءَ ۚ إِنَّهُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۚ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۚ Onlar ancak bir takım zanlara kapılıp uyuyorlar, çünkü ellerinde hiçbir kayıt delil mevcut değil. وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ Onlar sadece yalan söylüyorlar.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُسْمَعُونَ 67-

O Âllâh ki geceyi halk etmiş libas elbise gibi, karanlık oluyor da herkes evinde rahat istirahat etsin. Gündüzü de çalışmak için halk etti. وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا , وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ ziyadar aydınlık halk etti. İN فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُسْمَعُونَ. Bu iradeyi İlâhiye’de, geceyi istirahata muvafık uykuyu alsın, uyku bir gıdadır hatta yemekten daha mühim gıdadır. İnsan iki gün yemezse bir şey olmaz fakat yatıp uyumazsa tahammül edemez. Bütün bunlar, Âllâh-û Teâlâ’nın kudretine azametine delil olan, işin tip dinleyen insanlar için birçok âyetler vardır.

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۚ سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ ۚ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا ۚ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ 68-

Âllâh-û Teâlâ’ya evlât isnat edenler. Çocuk edindi dediler. Yahudi, Üzeyir Aleyhisselâm’ı. Hıristiyan, İsâ Aleyhisselâm’ı isnat ediyor. Müşrikler, melekleri isnat ediyorlar. Evlât isnat etmek, bir eksiklik, bir ihtiyaçtır. Cenâb-ı Hak, büâ

tün bunlardan münezzehtir. Azamet-i İlâhiye'yi gördükleri halde, "Âllâh, çocuk edindi" diyorlar. **سُبْحَانَهُ** Münehzehtir Âllâh, evlad edinmek ve bütün noksan sıfatlardan. **هُوَ الْغَنِيُّ** Mutlak gani, zengin olan O'dur. **لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ** Yerde ve gökte ne varsa hepsi, O'nun mahlûku, abdi ve mülküdür. **إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ** **سُلْطَانٍ بِهَذَا** Ey bunları söyleyen, elinizde bir delil var mıdır? Tabiki herhangi bir delil yoktur. **أَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ** Bilmediğiniz halde, Âllâh-û Teâlâ'ya karşı iftira isnad ediyorsunuz.

قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ لَا يُفْلِحُونَ-69

Ey Habibim, onlara söyle. Âllâh'a iftira eden, başkalarına yapılan iftira gibi değildir. Felâh bulamaz, azab-ı ebediden kendisini kurtaramaz.

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ-70

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ (Onlar için) dünya menfaati vardır, dünyada az olan cüz'î bir zevk ve fayda temin ettikten sonra, onların hepsi emrimize rucûu ederler. **ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ** Biz Azimüşşan da onların bu küfrüne karşı, onları azab-ı şedit ile azaplandırırız. Bu da yaptığı inkâr küfürden dolayıdır.

O mevzu bitti, Nûh Aleyhisselâm'ın bahsine geçiyor. Nûh Aleyhisselâm'ın ismi Abdülgaffar'dır. Babası Lemek, Müteveşlih, İdris Aleyhisselâm'ın oğludur. (bin lemek, bin müteveşlih, bin idris) Nûh ismi lakabıdır. Nûh, nehva'dan geliyor. Nûh; ah-û figan edici mânâsına geliyor. Nûh Aleyhisselâm bu lakabı sevdiği için, Hâ-

lik-i Kâinat da bu lakabla beyan buyurmuştur. Nûh Aleyhisselâm ile İdris Aleyhisselâm'ın arası 1000 senedir. Nûh Aleyhisselâm'ın ümmeti, ilk helâk olan ümmettir. Küfürleri de şedit olan ümmettir. Nûh Aleyhisselâm, 950 sene kavminin içinde kaldı. Mütemadiyen Ahkâm-ı İlâhiye'yi söyledi, hiç kimseye dinletemedi. Dinlemeyenler, tufan ile helâk oldular. Tufandan sonra da 200 sene daha hayatta kaldı. 40 yaşında nübüvvet verildi, 950 sene tufana kadar imâna davet, tufandan sonra da 200 sene hayat, toplam 1190 sene yaşamış Nûh Aleyhisselâm.

71- وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكَيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ Ey Habibim Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhisselâm, kavmine Nûh Aleyhisselâm'ın ahvâlini beyan et de belki ibret alırlar. إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ O zamanlar ki Nûh Aleyhisselâm, kavmine dedi. يَا قَوْمِ Ey kavmim, kendine isnat ediyor. Ya şefkâtinden dolaydır yahutta Kâbil'in evlâtları olduğu içindir. إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ Ey benim kavmim, eğer كَبُرُ zahmet geliyor artıyor. Zahmeti, benim aranızda olmam. مَقَامِي Makamım, benim nübüvvetim ve size olan nasihatlarım size ağır gelirse, وَتَذْكَيرِي benim vaaz-ı nasihatim ağır gelirse, بِآيَاتِ اللَّهِ Âllâh'ın âyetlerini söylemek, sizin aranızda bulunup da size vaaz-ı nasihat ağır gelirse, فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ Ben ancak Âllâh-û Teâlâ'ya tevekkül ederim. فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ Siz de ortaklarınızla beraber toplanıp yapacağınızı kararlaştırın, reyinizi bir yere toplayınız. وَشُرَكَاءَكُمْ Yaptığınız ortak şeriklerinizi de beraber getiriniz. ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً

Sonra benim aleyhimde bu toplanmanız da gizli olmasın, aşikâb re olsun herkes iştirak etsin. **عُمَّةً** Setreten yani mesturen gizli, mestur olmasın. Hepiniz ittifak ediniz birlikte, putlarınız da olduğu halde bana karşı geliniz. **ثُمَّ أَفْضُوا إِلَيَّ** Ondan sonra düşündüğünüzü bana karşı yerine getiriniz. **وَلَا تُنْظِرُونِ** Hiçbir ihmal de yapmayınız, tehir de etmeyiniz, görelim bana bir şey yapabilecek misiniz? Çünkü ben Âllâh'ın himayesindeyim, diyor.

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Eğer siz i'raz ederseniz, Âllâh'ın zikrinden imân etmeyip küfre devam ederseniz. **فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ** Ben bu vaaz-ı nasihatten dolayı sizden bir ecr-i ücret istemiyorum. (Onun için, Kur'an üzerine ücret almayın diyor.) **إِنْ أَجَرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ** Benim ecr-i ücretim, Âllâh'tan başkasına ait değildir. Âllâh CelleCelâlûhû, onun mukabilini bana ihsan etmiştir. **أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ** Ben emrolundum, Âllâh tarafından ki Müslimlerden, imân edenlerden, muti olanlardan olayım. O'ndan başkasından hiçbir şey beklemeyen Müslümanlardan olmakla emrolundum.

فَكَذَّبُوهُ فَتَجَنَّبْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

Onlar, buna rağmen Nûh Aleyhisselâm'ı tekziplerinde yine ısrar ettiler. Hâlik-i Kâinat buyuruyor ki; **فَتَجَنَّبْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ** Biz de hem onu, hem de gemide onunla beraber bulunanları kurtardık. (Hâlik-i Kâinat'ın emri üzerine, Nûh Aleyhisselâm

gemiye üç katlı yapmış oldu. Gemi abanoz ağacından yapılmış idi, abanoz ağacı çürümeyen bir ağaç idi. 124.000 tahtadan ibaret olup her tahtanın üzerinde bir peygamberin ismi yazılı imiş. Münkirler istihza ile "şimdiye kadar peygamber idi, şimdi ise neccar oldu" diyorlardı. Ne zamanki son tahtada Râsûl-û Ekrem Sallâlâhû Aleyhivesellem'in ismi çıktı, Cebrail Aleyhisselâm tamamlandığını haber verdi. Gemi tekemmül edince, hayvanlardan birer çiftini alt kata aldı. İnsanlar, imân edenler 84 kişiyi orta kata, kuşları da üst kata aldı. **وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ** Biz, onları yeryüzünde halef yaptık. Nûh Aleyhisselâm ikinci ebülbeşerdir. **وَاعْرَقْنَا الَّذِينَ** وَأَعْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا **كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا** Âyât-ı beyinatı tekzip edenleri tufanda gark ettik. **فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ** Bak ki peygamberin inzarından sonra imâna gelmeyenlerin akıbeti nice oldu?

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاؤُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ 74-

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا Sonra buyuruyor Cenâb-ı Hak. Biz Azimüşşan gönderdik Nûh Aleyhisselâm'dan sonra, gönderdik birçok peygamberler. **إِلَىٰ قَوْمِهِمْ** Onların her birini kavmine gönderdik. **فَجَاؤُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ** Onlar da kavli-i mücerretle değil, mucizelerle vazih, açık net mucizelerle kavmine geldiler. Fakat **فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا** evvelce Hak'kı tekzibe i'tiyadları yüzünden, bir türlü imân etmediler. **بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ** Önceden tekzip edip yalanladıkları için, çoğu onların yolunu takip ettiler, imân edenler az oldu. **كَذَلِكَ نَطْبَعُ** **كَذَلِكَ نَطْبَعُ** **عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ** Hudud-u İlâhiyi tecavüz edenlerin kâlpilerini

böyle mühürlüyoruz, onlar imân etmiyorlar, azab-ı ebediye giriftar olsunlar.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا -75
فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

ثُمَّ بَعَثْنَا Onlardan sonra da gönderdik. مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ وَهَارُونَ Mucizelerle Mûsâ ve Hârûn Aleyhisselâm'ı gönderdik. إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ Mûsâ ve Hârûn Aleyhisselâm'ı gönderdik Firavun'a, mele, milyan, cemâat; mele: dolmuş, demektir. Yani Firavun'un cemâatı, Firavun'un etraf-ı meclisi. Her zaman da iş, güç, kuvvet meclistedir. Firavun ve cemâatına Ahkâm-ı İlâhiye tebliğ edilir, onlar imân ettikten sonra halk da onların arkasından gider. بِآيَاتِنَا Dokuz âyet ile. Mûsâ Aleyhisselâm'ın dokuz mucizesi vardı. O zaman insanların akılları pek tekemmül etmediği için, gözün gördüğü, gözle görülen mucizeler fazla olurdu. Zaman-ı Saadet ki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in zamanında, insanların akli daha ziyade mükemmel olduğundan, aklın kabul ettiği mucizeler daha fazla idi. Mûsâ Aleyhisselâm'ın mucizelerinden

1) Âsâ, yılan olurdu, onların binlerce âsâsını yuttuğu halde hiç genişlemedi.

2) Yed-i beyzâ, Elini koltuğu altından çıkardığı zaman, öyle şua hâsıl oluyordu ki Güneş'ten daha ziyade gözleri kamaştırırdı.

3) Mûsâ Aleyhisselâm'a isyan ettiler, Mısır'da bir kaht hâsıl oldu.

4) Tufan, herkesin evinde su kaynamaya başladı.

5) **Vel cerâde**, çekirge

6) **Vel kummele** Bitler hâsıl oldu. Kimil hâsıl oldu.

7) **Ve ed dafadia**, Kurbağalar hâsıl oldu.

8) **Veddemme**, kan hâsıl oldu.

9) Toprak, Karûn' u toprağın içine alıp yutması,

bunların hepsi Mûsâ Aleyhisselâm'ın mucizeleridir. Zâhiri olan, gözün gördüğü mucizeleri. فَاسْتَكْبَرُوا Gördükleri halde imândan tekebbür ettiler, inat ettiler, küfr-ü inadi olduktan sonra, kibir olduktan sonra Mûsâ Aleyhisselâm'ın dokuz mucizesi ne tesir edecek. وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ Onlar mücrim, cürüm i'tiyadları idi, küfür i'tiyadları idi, imân etmediler. İmanı, kibirlerine yediremediler. Esasen mücrim bir kavimdiler.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ -76

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا Ne zamanki hak ve hakikat geldi. Mûsâ Aleyhisselâm dokuz mucize ile geldiği zaman, nezdimizden yani onu biz gönderdik. قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ Mûsâ Aleyhisselâm'ın mucizelerine, "bu apaçık bir sihirdir" dediler. Mübin; zâhir beyyin, zâhir olan bir sihirdir, dediler.

قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ -77

قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ Mûsâ Aleyhisselâm, onlara dedi cevaben. "Siz hak olana sihir mi diyorsunuz? Size, Âllâh'tan hak ve hakikat bir mucize geldi, siz buna sihir mi diyorsunuz? وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ أَسِحْرٌ هَذَا Sihir böyle mi olur? Sihirbazlar iflah olmazlar, halbûki ben peygamberim."

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ -78
فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمُ بِمُؤْمِنِينَ

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتَنَّا Onlar dediler ki; "Sen geldin de bizi çevirmeye, أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا bizi babalarımızın yaptığı, ibadet ettiği mâbudattan yüzümüzü çevirmeye mi geldin? وَتَكُونَ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ Ululuk, sizin ikinizin olsun diye mi bize geldin? Memleketi elimizden almak için mi geldin?" diyerek işi siyasete çeviriyorlar. Mûsâ Aleyhisselâm, onları dine imâna davet ediyor. Onlar ise işi siyasete çeviriyorlar. Mülk sizin olsun diye mi geldiniz? diyorlar. وَمَا نَحْنُ لَكُمُ بِمُؤْمِنِينَ "Halbûki biz, size inanacak değiliz."

79- وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

Firavun dedi ki; "Bu sihiridir, memleketimizde de sâhirler çoktur. Sâhirleri toplayınız da Mûsâ Aleyhisselâm sâhirlerle mücadele etsin."

Mûsâ Aleyhisselâm ile kardeşi Hârûn Aleyhisselâm, Firavun'un sarayına girdiler. Kapiya geldiler, "biz Firavun'u göreceğiz" dediler. Firavun kapiya gelenleri men etmezdi. Doğrudan doğruya Mûsâ Aleyhisselâm diyor ki; "Ben Âllâh'tan gönderilmiş bir peygamberim, bu da benim kardeşimdir. Cenâb-ı Hakk'ın emri vardır. Âl-lâh'a imân ederseniz, Cenâb-ı Hak sana dört büyük nimet ihsan edecek. 1) Bu saltanat sana kalacaktır daimi, ölünceye kadar. 2) Ölünceye kadar hastalık görmeyeceksin 3) İhtiyar olmayacaksın 4) Aile ile beraber olursun, erkeklik sıfatın sana iade edilecek" diyor. Firavun, bunları duyunca hoşuna gitti. Mûsâ Aleyhisselâm'a, "biraz sabret de eve gidip geleyim" dedi. Gidince, Asiye Radyâllâhû Anhâ'ya söyler. Asiye Radyâllâhû Anhâ da "neden, hemen kabul

edip imân etseydin, bundan büyük bir nimet mi olur sana” diyor. Bunu duyunca Firavun, “hükümdar için vezirin reyini lazım, Hâmân’ı görüp reyini alayım” diyor. Asiyeye Râdiyâllâhû Anhâ, “Hâmân’ı ne yapacaksın, bu nimet kapına gelmiş hemen imân et” diye çok yalvarıyor fakat fayda olmuyor ve gidiyor veziri Hâmân’a. Onunla istişare ediyor, Hâmân da diyor. “Sen evvela benim başımı gövdemden ayır, benim gözüm görmesin. Şimdiye kadar herkes seni Âllâh tanır, şimdi ise sen cemâatından birisine köle olacaksın. Sen evvela beni öldür de benim gözüm bunu görmesin” diyerek harekete getirdi ve Firavun bu nimetten geri kaldı.

Mûsâ Aleyhisselâm, Âllâh’ın emri olduğu için imânı tebliğ ediyordu fakat kalbi Firavun’un imân etmesini istemiyordu.

Firavun, Mûsâ Aleyhisselâm’ın imân teklifini kabul etmeyince, Mûsâ Aleyhisselâm âsâyı bırakıyor ortaya. Âsâ orada büyük bir ejderha olur, harekete başlayınca adeta saray harekete başlıyor. Firavun kaçıyor ve yalvarıyor ve diyor. “Ya Mûsâ, sen bunca nimetler içinde saray da büyüdün, bunları hatırlamıyor musun?” Mûsâ Aleyhisselâm da “evet hatırlıyorum fakat sen imân etmiyorsun ne yapayım.” Firavun da Mûsâ Aleyhisselâm’dan “bana mühlet ver” diyor. Her sene Nevruz’da yapılan onların bayram gününe kadar, “ben de sahirleri toplayayım, herkes görsün senin halini.” Mûsâ Aleyhisselâm’ın da o zamanda kalbine İlham-ı İlâhi vâkî olur, izin verip “olur” diyor.

Sihir ilminde usta olan sâhirlerin, bütün memleketin her tarafından toplanması için Firavun emir verir.

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ-80

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ Gün tayin ettiler, her taraftan sahirler toplan-

maya başladılar. Her taraftan sahirler gelmeye başlamış. Hemen dan da iki sahir meşhur varmış, onların gelmesi için de haber gönderilmiş. Bu iki sahirin babası da sihirbaz imiş. Onların da âdeti bir yere gidecekleri zaman üç gün oruç tutarlar, babasının kabrine giderler, orada bir süre tevakkuf ederler. Babasından bir hal zuhur ediyormuş, ya müspet ya da menfi olduğuna dair, müracaat etdikleri husus için bir cevap alıyorlarmış. Üç gün oruçtan sonra babası ile görüşmüşler rüyada. Babalarından aldıkları cevap; "Eğer o kişi, Âllâh'tan gönderilmiş ise bütün dünya Firavun olsa kimse baş edemez, ona hemen itaat ediniz. Eğer Âllâh'tan değilse, siz sihrin envânını bilirsiniz, karşılayın galip olursunuz" bu nasihatı alırlar. Mısır'a geldikleri zaman görürler ki sahirlerin yerleri hazırlanmış, daha günü de var. Onlar iki kardeş, Mûsâ Aleyhisselâm'ın yerini ararlar ve bir ağacın altında uzanmış yatıyor, âsâyı da ağacın kenarına asmış. Sihir sahibi yatar uykuda ise sihir aleti müessir olmadığını biliyorlar. İyi, tam fırsat deyip âsâyı almak üzere elini uzattığında, âsâ, büyük bir ejderha olur ortaya çıkar ve Mûsâ Aleyhisselâm uyanıp kalkar. Kalktığı zaman âsâsını alır ve onları yanına çağırır. Ahvali anlarlar, her ikisi de imân ederler. Mûsâ Aleyhisselâm, onlara "siz hiçbir şeyi izhar etmeyin, yerinize gidin. Sahirlerle beraber, o gün belirlenen yere gelin" diyor. Tefsirlerin verdiği izahata göre, 80.000 sahir toplanmıştır. 80.000'nin de civalı ipleri ve âsâları varmış. Güneşin karşısında, yerde sıcaktan hepsi hareket ediyor. Mûsâ Aleyhisselâm da onlardan sonra âsâyı yere bırakıyor. Kudret-i İlâhiye ile 80.000 âsâ ile ipleri yuttuğu halde, Mûsâ Aleyhisselâm'ın âsâsında hiçbir genişleme olmamış.

Hâlik-i Kâinat, bu mucizeyi Rasûl-û Ekrem'e bildirmesinin hikmetinden biri budur ki; Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, kavminin imân etmediğine müteessir olma. Bak ki zahir olan bu kuvvetli mucizeye karşı bile, çoğu kavminden imân etmediler. Ancak az kişiler imân etti. Sihirbazlar geldiği zaman Mûsâ Aleyhisselâm, onlara "ortaya atacaklarınızı atın" dedi.

فَلَمَّا الْقَوَا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَابِطٌ إِنَّ اللَّهَ لَا
يُضِلُّ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ

Vaktaki sihirbazlar (âsâ ve iplerini) attılar. Mûsâ Aleyhisselâm, onlara; "Sizin bu yaptığınız şey sihirdir. Âllâh-û Teâlâ, onu iptal edecektir. Âllâh-û Teâlâ, müfsitlerin ameline salâh vermez" dedi.

وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ-82

Mücrimler hoşlanmasalar da Âllâh-û Teâlâ, (hüküm ve kazasıyla Mûsâ Aleyhisselâm'a va'dettiği) sözleriyle gerçeği açığa çıkaracaktır.

فَمَا أَمَّنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا دُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ
يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ

Firavun, Mûsâ Aleyhisselâm'ın sahirler karşısında bu muazzam mucizeyi gördükten sonra, İLÂ DÜRRIYYE MİN QAWMİ Firavun ve kavminin ileri gelenlerinin ezâ ve azap etkileri korkusuyla, kavminin bazı gençlerinden başka imân eden

olmadı. Bunlar; Firavun'un veznedarı idi, Firavun'un başını tarayan Mâşitası idi, (**müminün münadi firavn aracil müminün meali firavneke**) bahsediyor bu idi, bir de Asiye Radiyâllâhû Anhâ idi.

Bazılarına göre bunlar, Firavun hanedanından yetmiş kişi idiler. Babaları Kıbti, anaları Ben-i İsrail'dendi.

Neden imân etmediler? عَلَىٰ خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ Fir'avnın ve Fir'avnın cemâatinin korkusundan, "onları fitnelen-direcekler ve öldürecekler" diye. Çünkü وَإِنَّ فِرْعَوْنَ ناسıl korkma-sınlar, Firavun'un eli altında bu mazlum insanlar! لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ Mütekebbir, salib, kâhir, zorba bir insan idi yeryüzünde, haddi aşanlardandı, وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ hadd-i tecavüz etmiş bir zalim idi. "ene rabbikûmûl e'lâ" diyordu.

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمِنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ

Mûsâ Aleyhisselâm, kavmine dedi. Mucizeyi gördünüz içinizde, imânınız da vardır. يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمِنْتُمْ بِاللَّهِ Eğer hakiki, gerçekten imân ettiniz ise ey kavmim, Âllâh-û Teâlâ rakib, hasiptir, murakabe eder, kâfidir bir insana. Âllâh-û Teâlâ'ya tevekkül ediniz, Fir'avndan bu kadar korkmayınız. Hem imân ettim der hem de tevekkül etmez, bu doğru olmuyor. إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ İhlas ile teslim olmuş Müslümanlarsanız, artık O'na itimat tevekkül ediniz.

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ 85

Onlar, Mûsâ Aleyhisselâm'a cevaben dea

diler. Biz duyduk dinledik senin sözünü dedi sahirler. Biz, Âllâh-û Teâlâ'ya tevekkül ettik, imân ettik. Ondan sonra da duâ ettiler, dediler. رَبَّنَا "Ey bizi lütf-û keremiyle yetiştiren Âllâh! لَا تَجْعَلْنَا لِقَوْمِ الظَّالِمِينَ Bizi, o zâlimler topluluğuna bir fitne (konusu) yapma" dediler. Evvela tevekkülü söyleyip sonra duâ ettiler. İşâri mânâ budur ki; Âllâh-û Teâlâ'dan duâ etmek isteyen insanlar, evvela Âllâh'a tam bir tevekkülü olmalı ki sonra duâ etsinler.

وَتَجِنَّا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ -86

"Ya Rabbi, bizi hâlâs et, rahmetinle, rahmetin vâsi'dir. O kâfir kavmin (kast ve hilesinden) bizi kurtar" dediler. Böyle duâ ettikten sonra duâları kabul oldu.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّأَ لِقَوْمِكَ مِمَّا بَمِصْرَ بَيْوتًا وَاجْعَلُوا بَيْوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Tefsirin bildirdiğine göre; o tarihe kadar Ben-i İsraililer, itimat etmediği için hiçbir kimse kendine sağlam bir ev yapmış değildi. Göçebe gibi orada dururlardı. Çünkü Firavun zulmün envâ'ını yapıyordu. Bundan sonra Firavun, Ben-i İsraililere mütareke gibi "kendinize ev yapın" diyordu.

Biz Azimüşşan, bize şikâyet, talep, duâda bulunduktan sonra, biz de vahyettik, Mûsâ ve kardeşi Hârûn Aleyhisselâm'a. Mısır'da kavminiz için barınacak evler hazırlayın. (Siz ikiniz ve kavminiz,) o evlerinizi namazgâh yapın ve namaz kılın. وَاجْعَلُوا بَيْوتَكُمْ قِبْلَةً. Evlerinizi namaz kılınacak yerler yapın, (kible yapınız." Kible mahalli,

rucû ilâllâhi. Kible, Âllâh'a teveccüh edecek bir yerdir.) Ve o evlerde Âllâh'a ibadet ediniz. وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ Namazlarınızı ikâme ediniz, o zamanki emir üzerine. وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ Ondan sonra Mü'minleri, yardım, zafer ile tebşir ediniz ki Cenâb-ı Hak, Mü'minlere yardımcıdır ve Mü'minlerin düşmanı olan Fir'avnı da kahredecektir. Bu Vahy-i İlâhi, Mûsâ Aleyhisselâm'a böyle zuhur etti.

وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنِ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

Mûsâ Aleyhisselâm dedi. Ya Rabbi, bunların sebep-i tuğyanı, mal-ı sert vettir. Ey Rabbimiz, sen Fir'avne ve kavminin ileri gelenlerine, dünya hayatında zinet, debdebe ve servet verdin. Dünya hayatında o maldır, onları yoldan çıkarıyor. فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنِ سَبِيلِكَ Ey Rabbimiz, (onlara bu nimetleri,) insanları senin yolundan saptırmaları için mi (verdin?) رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالِهِمْ Ya Rabbi, onların servetlerini mahvet, helâk et, وَاشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ kâlplerine de bir sıkıntı ver. Niçin bu duâyı yaptı? Mûsâ Aleyhisselâm biliyordu ki artık bunlar küfür üzerine gidecekler. Mûsâ Aleyhisselâm, Fir'avn'ı davet ederdi ama bilirdi ki Fir'avn imân etmeyecek. Lâkin emre istinaden davet ederdi. فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ Azab-ı elimi görmeden onlar imân etmezler. Onlar mallarına, güç ve kuvvetine mağrurdurlar. Mal ve servetini ellerinden al, kâlplerine de fazla bir sıkıntı ver, onlar çünkü imân etmezler.

Mûsâ Aleyhisselâm üçüncü derecede, Ulûl Azim bir peygame berdir. İbrahim Aleyhisselâmdan sonra Mûsâ Aleyhisselâm geliyor.

89- قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

Âllâh-û Teâlâ buyurdu. İkinizin de duâ-sı kabul olundu. Rivâyet edildiğine göre; Mûsâ Aleyhisselâm duâ etmiş, Hârûn Aleyhisselâm da "âmin" demişti. Âmin diyen, aynen duâ eden gibidir, âyetten böyle anlaşılıyor. Mesela Kur'an'ı okuyan dinleyen, dersi okuyan dinleyen, sevap müşterektir. Duâyı yapan, duâyâ âmin diyen müşterektir. Mûsâ ile Hârûn Aleyhisselâm ikisi duâ etmedi, Mûsâ Aleyhisselâm duâ etti, Hârûn Aleyhisselâm âmin dedi. Demek ki âmin diyen de aynen duâ eden gibidir. فَاسْتَقِيمَا Azap gelinceye kadar vazifenize devam ediniz, وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ Âllâh-û Teâlâ'yı tanımayanların yoluna tâbi olmayınız yani onlara hiç ihtimam etmeyiniz.

90- وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ Ondan sonra Hâlik-i Kâinat'ın iradesi tabii yerine gelecektir. Fakat her birisi zaman ile bağlıdır. Cenâb-ı Hak, Mûsâ Aleyhisselâm'a diyor ki duânız kabul oldu fakat derhal değil. Müslüman da "ben duâ ediyorum da hâlâ Âllâh'tan duâm kabul olmadı" diye meyûs olmasın. Çünkü Âllâh, zaman dâhilinde değildir. Kabul eder, istediği zamanda, zaman bize

göredir. Rivâyete göre, Mûsâ Aleyhisselâm'ın bu duâsı ile icabeti arasında kırk yıl geçmiş. Onların tuğyanları devam ediyordu. Mûsâ Aleyhisselâm'ın etbaları, onları Mûsâ Aleyhisselâm'a şikâyet ettiler, zaman da geldi. Mûsâ Aleyhisselâm da "hazır olunuz da hicret edelim" dedi. Hicrete hazır oldular. Süveyş denizine doğru, âyette "deniz" diyor sarahat yok, tefsirde "Süveyş denizi" diyor. Fir'avn haber aldı, büyük bir kuvvet ile onları takip etmeye başladı. Takip edince, Mûsâ Aleyhisselâm ve etbalarına yakın oldu ve dediler. "Önümüzde deniz, arkamızda Fir'avn'ın kuvveti, ne olur halimiz?" O vakit Mûsâ Aleyhisselâm dedi. "Âllâh CelleCelâlûhû'nun va'dının da huluf yoktur. Bize va'detmiştir, düşmanımızı kahreder. Kudret-i İlâhiye ile deniz açıldı, on iki yol olarak. Yâkûp Aleyhisselâm'ın on iki oğlu vardı, her birisi bir kabile olmuşlardı. On iki kabile mensupları, deniz açılınca denize girerler, arkalarından da Fir'avn ve beraberindekiler. Fir'avn zeki feylesof olduğundan, arkalarını takip etmek istemedi. Fir'avn erkek bir ata binmiş idi, Cibril'i Emin de dişi bir ata binmiş olup Fir'avn'ın önünden gidiyor. Fir'avn atını geri çekmek için ne kadar uğraştı ise muvaffak olamadı ve Fir'avn ile beraberindekiler denize girdiler. Mûsâ Aleyhisselâm ve etbası, deniz yatağından karşı tarafa çıktılar. Fir'avn ve askeri denizin ortasına geldiler.

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرَقُ Fir'avn ve askerleri, zulüm ve taarruz etmek için arkalarına düştü. Nihayet deniz suları iki taraflı kapanmaya başlayınca, onlar boğulma haline gelince قَالَ أَمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ Fir'avn, "İsrailoğullarının imân ettiğiinden gayri bir

ilâh olmadığına inandım. Ben de Müslümanlardanım” dedi. Fakat bu imân değil, imân-ı yeis idi. Yeis imânı, kabul değildir. Onun içindir ki bir insan, maazallâh tam sekerat zamanında küfür kelimesi ile giderse kâfir olur. Fakat imân eder Müslüman olursa, imânın kıymeti olmuyor. Çünkü gideceği yeri, gözü ile görüyor. İman olması için; gayba imân, görmeden önce imân etmesi lazım geliyor. Fir’avn, gideceği cehennemi gözleri ile gördüğü için imân etti ve makbul-û İlâhi olmadı.

91- **الَّذِينَ وَقَدَّ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ**

الَّذِينَ وَقَدَّ عَصَيْتَ Hemzeyi istifamdır. Şimdi mi imân ediyorsun? İmân zamanı dünyada, hayatta ikendi. Halbûki bundan önce (ömürün boyunca) isyan etmiştin, **الَّذِينَ وَقَدَّ عَصَيْتَ** ifsad edenlerden idin, şimdi imân ediyorsun ve imânın şayan-ı kabul değildir.

92- **فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ**

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ Seni bugün denizden çıkarırız vücudunla. (Rivâyet edildiğine göre, İsrailoğulları evvela Fir’avnın helâkına inanmamışlar, gemilere binip arkamızdan geliyor diye korku ve telaşa düşmüşlerdi. Hak Teâlâ, cesedini yüksek bir yere bıraktı. Nihayet İsrailoğulları, Fir’avnı cansız görünce müteselli olmuşlar, sevinmişlerdi.) **لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَ آيَةً** Senden sonra geleceklere ibret olman için, bugün senin bedenini (cansız olarak) kurtarıp (sahilde) bir tepeye atacağız. **وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ** İşte insanlardan bir çoğu, hakikaten âyetlerimizden gafilirdirler.

İman nasıl olacak? Akıl yolu ile değil de peygambere imân yolu ile olunca imân oluyor. Fir'avn ne yaptı, doğrudan doğruya Âllâh'a müracaat etti, peygamberi olan Mûsâ Aleyhisselâm'ı imânının içine dâhil etmedi. Sonra Fir'avn, başına musibet geldiğinde "imân ettim" derdi. Musibet zail olunca, yine küfür zulmüne başladılar. Bunu da öyle zannetti. Fir'avn ve askerleri denizde gark olunca, yalnız Fir'avnın cesedi kenara çıkmış, askerlerinin hiçbirini kenara çıkmamıştır. Çünkü Fir'avnın ulûhiyetine itikat edenler görsün diye.

93- وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مَبُوءًا صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا
اِخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا
كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

Biz Azimüşşan, İsrailoğullarını (Şam ve Mısır gibi) cidden güzel bir yere yerleştirdik. وَرَزَقْنَاهُمْ Onlara temiz nimetlerden rızıklar verdik. فَمَا اِخْتَلَفُوا Kendilerine ilim gelinceye kadar ihtilaf etmediler. Tefsirin verdiği birinci mânâ; Kur'an-ı Kerim gelinceye kadar ihtilaf etmediler. Geldikten sonra, inkârdan sonra ihtilaf ettiler. İkinci mânâ; Tevrat gelinceye kadar ihtilaf etmediler. Tevrat geldikten sonra on iki fırka oldular, birbirine düştüler. إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ Senin Rabbin, ey Habibim, onların arasında hükmünü kaza eder. Hakim-i Hak'tır Âllâh, nasıl yapar. Mü'minleri cennete, kâfirleri cehenneme gönderir. فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ Onların ihtilaf ettiği umur-u diniyede, hakla bâtil arasını fasledecektir, hükmedecektir.

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ-94
قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

Sual ilmin yarısıdır. Bir insan sual sormaktan çekinirse, ilmi tam elde edemez. Kalbine bir tereddüt geldi mi sual etmeli, sualden geri kalmamalıdır. Bize bunu talim etmek için Hâlik-i Kâinat, Habibine emrediyor. Eğer ki hitab Râsûl-û Ekrem'edir fakat murad ümmettir. Buyuruyor ki; İnzal ettiğimiz kitap Kur'an-ı Azimüşşan'da veyahut ayât-ı beyyinatta şek şüpheniz olursa, فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ senden önceki kitapları okuyanlardan da sorunuz (Müminlerden). لَقَدْ جَاءَكَ Hak ve hakikat olarak Rabbinden gelmiş. فَلَا تَكُونَنَّ Hiç kimse şek ve şüphe etmesin, bu kelâm Âllâh-û Teâlâ'nın hak kelâmıdır. Tevrat, İncil ve Zebur'da da böyle emretmiştir.

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ-95

Olmayınız, وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ayât-ı beyyinatı tekzip edenlerden olmayınız. Âllâh-û Teâlâ'nın kemâl-i kudretine, metânetine, ilmine, hikmetine delâlet eden âyetleri nasıl inkâr edebiliyor? فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ Elbette hüsranda kalırsınız. Müslümanlara tebliğdir ki okuyunuz, anlayınız, sorunuz ve biliniz diyor.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ-96

O kimseler ki عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ حَقَّتْ sabit olmuştur. إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ Rabbinin kelimesi azap ile sabit olmuş üzerine. Yani

Hükm-ü İlâhi'de, kâfir olarak geçeceği tahakkuk etmişse, bunlar imân etmezler. Ebû Cehil, Ubey bin Halef gibi, bunlar için zahmet çekme, imâna gelmiyorlar diye üzülme.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ -97

Kendilerine istedikleri bütün âyetler (mucizeler) gelse dahi, elim acıklı azabı görünceye kadar imân etmezler. (Azabı görünce inanacaklar ama o zamanda imânları onlara bir fayda sağlamayacak.) Mucize imâna sebep değildir. Mucize, yalnız içinde varsa bir şey meydana çıkarır. Eğer imân varsa imânı takviye eder. Eğer imân mestûr ise imânı meydana çıkarır, imân cinsiyet ister.

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيبَةً أَمَنْتَ فَنَفَعَهَا إِيْمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا -98
كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ

(Helâk ettiğimiz) hiçbir memleket ahali yoktur ki imân etmiş, azabımız çıktığı zaman imâna gelip de bu imânları kendilerine fayda vermiş olsun. Ancak Yûnûs Aleyhisselâm'ın kavmi ki imân ettikleri vakit, kendilerinden dünya hayatında rüsvay olmak azabını kaldırdık ve ecelleri gelinceye kadar bir süre daha (dünya nimetlerinden) faydalandırdık.

Hiçbir kavme gelen azap geri gitmemiş. Yûnûs İLÂ QOM YUNUS Aleyhisselâm, Ben-i İsrail peygamberlerindendi. Ninova halkına peygamber olarak gönderilmişti. Bir müddet onları tevhide davet etti fakat yüz çevirdiler. Nihayet vahy-i İlâhi ile onlara: "Üç güne

kadar size azap erişecektir” dedi. Sonra yeis ve hiddetle aralarından ayrıldı, Dicle kenarına indi ve bir gemiye bindi. Halbûki Âllâh-û Teâlâ tarafından vahiy gelmedikçe, peygamberlerin yerlerinden ayrılmaları caiz değildi. Bu sebeple gemi yürümedi. Kaptan; “İçimizde bir suçlu adam olmalı, kura çekelim, kime isabet ederse onu denize atalım” dedi. Kura çektiler, Yûnûs Aleyhisselâm’a isabet etti. O da “Evet, suçlu benim” diye kendisini suya attı. Derhal büyük bir balık, Yûnûs Aleyhisselâm’ı yuttu. Yûnûs Aleyhisselâm, ettiğine pişman oldu. لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ • Ya Rabbi, senden başka mâbud yoktur, seni bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim. Şüphesiz ben zalimlerden oldum” diyerek tevbe ve istiğfar etti. Âllâh-û Teâlâ da tevbesini kabul buyurdu. Akabinde balık, kendisini çıkarıp sahile bıraktı.

Balığın karnında Yûnûs Aleyhisselâm’ın vücudu, palûze gibi olmuştu. Cenâb-ı Hak, ona taze kuvvet ve sıhhat verdi ve onu, yine Ninova ahalisine davete gönderdi.

Yûnûs Aleyhisselâm’ın gemiye bindiği günün sabahı gökyüzü kararmış, Ninova şehrini kara bir duman kaplamıştı. Bu emareyi görünce, peygamberlerinin sözünün doğruluğuna inandılar. Akıllı bir hükümdarları vardı, bir çare bulması için hemen ona koştular. Hükümdar; “Derhal Yûnûs Aleyhisselâm’ı bulun, ona teslim olun niyazda bulunun” dedi. Fakat Yûnûs Aleyhisselâm görünürlerde yoktu. Her tarafı aradıkları halde bulamayınca, tekrar hükümdarlarının etrafında toplandılar.

Hükümdar; “Yûnûs Aleyhisselâm yoksa yok” dedi. “Bizi kendisine davet ettiği bâkidir ve O, Semi ve Âlim’dir. Bu musibetten

kurtulmak ancak O'na tevbe ve istiğfar etmek ve yalvarmakla mümkün olabilir" dedi.

Akabinde önlerinde hükümdarları, küçük büyük bütün şehir halkı, şehrin biraz uzağında Tevbe tepesine çıktılar ve Âllâh-û Teâlâ'ya yalvardılar. Feryad ve figanları ufukları sardı. "Ya Rabbi! Yûnûs Aleyhisselâm'ın getirdiğine imân ettik. Afiv ve mağfiretini dileriz" dediler. Âllâh-û Teâlâ da Ninovalıların bu ihlas ve samimiyetle ettikleri tevbe ve duâlarını kabul buyurdu ve mev'ud olan azabı üzerlerinden kaldırdı.

99- وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ-
حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

Ey Habibim, hikmetimizin icabıdır. Kâfir olacak, münafık olacak ve Mü'min olacaktır. Eğer ben Azimüşşan, dileysem mülkümde hepsini Mü'min halk ederim. وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ Eğer Rabbin istese, hikmetine muvafık olursa, bütün insanların imân etmesini istertse, لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا yeryüzündeki bütün insanlar imân ederlerdi. Kâfiri, şeytanı halk etmezdi. Lakin Âllâh Celle-Celâlûhû'nun, hikmet-i sıfat-ı İlâhiye böyle zuhur edecektir. Hepsi Mü'min olursa, kahr-ı gazap sıfatı nasıl tahakkuk edecek? Cehennem kiminle dolacak? أَفَأَنْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, yoksa sen insanları imân etsinler diye zorlayacak mısın? Senin vazifen tebliğdir, imânı tebliğ edersin. Ondan sonrası, hidâyet ve dalâlet bana aittir.

100- وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا
يَعْقِلُونَ

Hiç kimsenin, Âllâh-û Teâlâ'nın izni ve tevfiği olmaksızın imân etmesine imkân yoktur. Âllâh'ın izin vermediği kimse nasıl imân edebilir. İradeyi İlâhiye olmayınca, ikrah ile imân hâsıl olmaz. وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ Âllâh CelleCelâlûhû, azabı, "rics'ten" murad azaptır. عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ Âllâh-û Teâlâ'nın azabını tedebbür etmeyen, anlamayan, tefekkür etmeyenlerdir azap. Akıllarını iyi kullanmayanlara azap eder.

قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ-101
قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

Zorla gel Müslüman ol demektense, deliller göster. Gel de bak tefekkür-ü teemmül et. Bakın göklerde ve yerde neler var? Bunları halk eden kim? BöyB le delillerle onlara anlatınız. O âyetlere ve inzarlara imân etmiyenler için, cehennem azabı kâfidir. عَنْ قَوْمٍ Âyât-ı beyyinât, nasihat, inzar, İlm-i İlâhi'de imân etmeyenlere kâfi gelmez. Cenâb-ı Hak, Mûsâ Aleyhisselâm'ı tebliğ inzar için Fir'avn'e gönderdiğinde, Âllâh CelleCelâlûhû; "Fir'avn'e yumuşak söyle, Ya Mûsâ" buyurmuştur. Bunu bize Cenâb-ı Hakk'ın nakletmesi, "Ey Mü'minler, Kur'an-ı Azimüşşan'da hikmettir, böyle amel edin" buyuruyor. Mev'iza, yumuşak kalbi almakla olur. Delil ile olur, sertlik ve hiddetle şiddetle olmaz.

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي-102
مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

Ey Habibim, onlar tekzip ediyorlar. فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ İntizar mı edi-

yorlar? **إِلَّا** Ediyorlar, **مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ** onlardan evvel gelen peygamberlerin kavmi, peygamberlerini dinlemediler ve azaba giriftar oldular, o günlerinin benzerlerinden başkasını mı bekliyorlar? **قُلْ فَأَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ** Onlara söyle, size inecek azabı bekleyin. Ben de sizinle birlikte helâkinizi bekleyenlerdenim.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ -103

Ondan sonra, bu kıssaları beyan buyurduktan sonra Cenâb-ı Âllâh emretti. **نُنَجِّي رُسُلَنَا** Peygamberlerimizi hâlas ediyoruz, **وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ** onunla beraber imân edenleri de kurtarıyoruz. **حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ** İşte böylece (seni ve sana) inananları, üzerimize bir borç olarak kurtaracağız. (Âllâh-û Teâlâ, borçlu değildir iltifat olarak buyuruyor.)

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ -104

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ Mev'izalar böyle oluyor. Cenâb-ı Hak mev'iza şekillerini, Kur'an-ı Kerim'de beyan ediyor, hadislerde de böyledir. Hiçbirisinde sertlik yoktur, kalp kıracak kelime mevcut değildir. Kalp kırmalar sonradan meydana getirilmiştir. Ey Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhivesellem, dininde mütereddüt olanlara böyle hitap et. **إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي** Bu hak dinde, sizin eğer şek ve şüpheniz varsa bilin ki benim şek ve şüphem yoktur. **فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ** Sizin ibadet ettiğiniz şeylere ibadet et-

mem. وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ. Ben ancak o Âllâh'a ibadet ederim ki bütün ruhları kabzeden, sizi öldürecek olan Âllâh'a kulluk ederim. وَأَمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. Çünkü bana, Mü'minlerden olmam emir olundu.

Bir Âllâh var ki ruhumuzu kabzeder, o hali düşünün demek istiyor. Fakat bunu yumuşak emrediyor.

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ -105

Dine yüzümüzü çevirelim hanif ile hakka mâil olarak, muvahhid ve pak olarak. Hanif; mâil, hakka mâil. •• وَأَلَّا تَكُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. Âllâh, bize emretmiş. Sakın müşriklerden olmayın (denildi.) Bu Âllâh'tır bizim ruhumuzu kabzeden ve bizim hayatımız, O'nun kudret elindedir. Öyle ise O'na itaat etmemiz lazım gelir.

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا -106
مِنَ الظَّالِمِينَ

Ve (yine denildi ki) Âllâh-û Teâlâ'dan gayrı, sana ne zarar ve ne de fayda vermeye muktedir olmayan şeylere duâ ve tâat etme. Şayet edersen, nefsine zulmedenlerden olursun.

وَأَنْ يَمْسَسَكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ -107
لِقَضَائِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Eğer Âllâh-û Teâlâ, sana bir zarar erişirse, yine O'ndan gayrı, senden o zararı kaldırmaya kimse kâdir olmaz. Ve eğer sana

bir hayır dilerse, o vakit de fazlını hiç kimse red ve men edemez. O'nun fazlı, kullarından dilediğine isabet eder. Âllâh-û Teâlâ, mağfiret ve merhamet edicidir. Masiyetle gufranından ümitsizliğe düşmeyin. Tâatla rahmetini ümit edin.

108- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem de ki; Ey İnsanlar! Size Rabbinizden hak (Râsûl, Kur'an) geldi. Artık kim doğru yola gelirse ancak kendisi için gelecektir. Kim de saparsa, o da ancak kendi aleyhine sapacaktır. Ben, sizin üzerinize vekil değilim. (Sadece tebliğ etmekle memurum.) (İnkâr ve tekziple) dalâlete düşen de ancak kendi nefsi için dalâleti ihtiyar eder. Ve ben üzerinize vekil değilim. İşiniz bana havale edilmiş değildir. Ben ancak Beşir ve Nezirim.

109- وَأَتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, sana ne vahyolunuyorsa ona uy ve (müşrikleri davette eziyetlerine,) Âllâh-û Teâlâ (cihad ve nusret ihsanı ile) emir ve hüküm edinceye kadar sabret. Âllâh-û Azimüşşan, Hakimlerin en hayırlısıdır. Gerçekten sabretmiş, nihayet müşriklerle muharebe, Ehl-i Kitap'a ise cizye (vergi) hükmolunmuştur.

